

Uni Neba bíní Marka ra Kúnsëe

Di ɓaahi jaŋaa Marka daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Di fi Marka nék, húmú apootari Yéésú neh, ɓani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame 2 Timooto 4.11). Wonute biti sah, ɗi ñéerë'té a Peer ɓal (Saame 1 Peer 5.13) te iña bíní rí téerëe rë, ɗi kela' wa Peer na.

Iña bíní rí téeríi bee ra, daa tah ɓëewë haba' biti ɗi yulid wa ɓëewë yëwúd neh ra. Di teeɓa'te biti Yéésú Koy Koope (1.1 ; 3.11 ; 5.7 ; 15.39).

Marka wonte sun fi :

- yii lenke iña yëedíd ɗi ɓëewë yëeddë'í ñéerë' a sañ-sañ ra (1.27 ; 6.34),
- yii lenke lígí yébitëh yë (1.21-34 ; 5.1-20),
- yii lenke payi jériddë (2.1-12 ; 3.10 ; 6.53-56),
- yii lenke kimtaanni caakka paŋ ɗi ra (4.35-41 ; 6.33-52),
- yii lenke húlɪ (8.31 ; 15.1-37),
- a yii lenke kolohi ɓúudé (16.1-8).

Bëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh biti Yéésú Koy Koope kaah.

Waaríi Saŋ Batis

(Saame Maccëe 3.1-12 ; Lúkkë 3.1-18 ; Saŋ 1.19-28)

¹ Uni Neba len Yéésú-KiristaaKoy Koope na ra dala' deh.

² Di bíníyúu rí téeríi yonente Isayii sun fi, Koope won ɗi tih :

« Olsee ! May wol ow këllëh d'ad'di ro waal. » ☆

³ Lahte un bëyí d'ofohite luufa, na won tih :

“Dëd'dí Yíkëe waal,

d'on yugusid' d'i waalla nay rii ñeye ra nii júb.” » ☆

⁴ Saŋ homa' luufa d'aaha, na won bëewë bití wa warutee lof pesaɗ, wa bëtsú, Koope baal wa bakaad'di wa.

⁵ Bëy Yerusalem a ginni kayyi deyi Yúdée bëeɓ húmú ayuu Saŋ na, wa wone bakaad'di wa, d'i bëtsé wë filib laahi Yurdeŋ.

⁶ Saŋ húmú beka' búubí yugusuu a fënúf géleem, d'i pokoh geñu hun kinohi ; d'i húmú pesa' pay a kúum.

⁷ Di húmú wona' bëewë tih : « Filoon fi so', bëyí luk soo gaan ee ac d'a, te mi haayayti liil kotti*.

⁸ Mi bëtsë' ron a muluɓ, ndaa d'i ay ron bëtsée a Ruuh-Peseŋ. »

Bëtsí Yéésú

(Saame Maccëe 3.13-17 ; Lúkkë 3.21-22)

⁹ Bín fë, Yéésú kola' Nasaret di Galile acce, Saŋbëtissé rí laahi Yurdeŋ.

¹⁰ Tígë në d'úhë' rí mulaa ra, d'i otte sun-Koo yíppée kúnsëh, Ruuh-Peseŋ na cép sun fi man bédú nen.

¹¹ Lahte uni kola'te sun-Koo tígí daaha, won tih : « Daa fu Koy so' ! Mi faha'te ro nii faha' ! Keeñ so' sosse d'oo na nii sos ! »

Saami Seytaane fiirí Yéésú

(Saame Maccëe 4.1-11 ; Lúkkë 4.1-13)

☆ **1:2 1.2** Saame Malasi 3.1 ☆ **1:3 1.3** Saame Isayii 40.3 * **1:7 1.7** mi haayayti liil kotti : Di gerek, bíníyú deh : te mi yinte sah pëkísi níh yí ñafad'di.

¹² Ruuh-Pesen yíppée yeñ Yéésú, kúdté rí luufa.

¹³ Di hompe dín fë waal sabay iniil (40), Seytaane na saam fiirí. Yéésú a rabba luufa daa húmú dékú, malaaka ya na tooppituu ri.

Taalibe ya d'ébpi dëek Yéésú rë

(Saame Maccëe 4.12-22 ; Lúkkë 4.14-15 ; 5.1-11)

¹⁴ Hompe níi, Sañ bekute kasu. Filoon fi baaha Yéésú saañce Galile, na waare Uni Neba kola' Koope na ra

¹⁵ na won tih : « Wahtaa lahte, Nguur ki Koope lebohte ; lëfi pesaɗ te don gém Uni Neba. »

¹⁶ Lahte bis, Yéésú ñee búk laahi Galile, otte Simon a Anndere koy-yaafi, na bacu mbaali wa laaha. Wa húmú i seeboh.

¹⁷ Di dëekké wë won wa tih : « Ñéyí tal so' mi yëedíɗ don, don hen seeboh ow. »

¹⁸ Wa yípútée hel mbaalli wa, ñeyute tala.

¹⁹ Laha' Yéésú fii rë, dī otte Saak a Sañ koyyi Sebede : wa húmú filiɓ gaali wa, na yugusu mbaalli wa.

²⁰ Yéésú yíppée wëe dëek ; wa helute boffi wa filiɓ gaala a bëewë në légéyú dīi na ra, ñeyute tal Yéésú.

Bëewí caakka pay Yéésú rë

(Saame Maccëe 8.1-4, 14-17 ; Lúkkë 4.31-44 ; 5.12-16)

²¹ Yéésú a bëewí koluute suute Kafarnawum. Laha' bisa na hílsúu rë, Yéésú haalte tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, na teeɓa' yee won Téerëe rë.

22 Bëewë në síkírúu rí rë éemúté dee na yëeddë' rí wë rë, ndah di na yëeddë' rí maday a di na paguu ri yëeddëh yí kootii Mëyíis, bi na yëeddë' rí a sañ-sañ.

23 Wahtii baaha, deef bëyí laha' yébítëh haalte tígë na daguu yëwúddë Koope ra, na fon won tih :

24 « Yéésú fí bëy Nasaret, fu faha' pañi fun yih ? Fu ac múklí fun a ? Mi yúh rë ! Daa fu Bëyí selaa dúhë' Koope na ra. »

25 Tígí daaha, Yéésú digidte uni won afa tih : « Héddée te fu yeris bëyí beh ! »

26 Tígí daaha, yébítëh fë kéenídté bëe' kéendí misikke, na anti fon saleet sun na yeris dī bëe' rë.

27 Bëewë béeb baatuutee éem, wa na wonan-tuu hanndal ki wa tih : « Bee yi kan ? Bee yëeddë'í hasi ñéerë' a sañ-sañ kan ! Yébítëh yë sah ñeyuu woni bití dī túuy wë yin ! »

28 Tii Yéésú yíppée hen lëyëñ filiñ Galile béeb.

29 Dúhúu wë tígë na daguu yëwúddë Koope ra, Yéésú ñéerë'té a Saak a Sañ, wa suute faam i Simon a Anndere.

30 Lahi wa, deef jér fënídté pacool Simon beleb, faana tampe níi tam. Yéésú yíppée wonu baaha.

31 Di lebohte jérdë, hampe ya'a kélídté rí. Tami faana yíppée ríi yeris, dī yampe na toop-pitoh wa.

32 Fíníin fín, haala' na'a ra, jéríddë a bëewë yébítëh na ham wa ra béeb komute Yéésú.

33 Bëy gina béeb tee'uute ílí faam fa.

³⁴ Yéésú payce jéríɗ caak yi maduy jér. Di líkké yébitèh caak bal, te wa yúhú daa ri wa. Di kadda'te wa won yin sun fi, ndée dī fahaay bití daa wa teeɓuun dī.

³⁵ Hagadin deef Koo líssí ñúus, Yéésú kolohte, dúhté gina, saampe tígí ɗaayte, na ɗañ.

³⁶ Kolu Simon a bëewë ɓani wa ñéerúu rë bal, wa suute saami.

³⁷ Oluu wa ri ra, wa wonu ri tih : « Bëewë béeb ee roo saamu ra. »

³⁸ Di won wa tih : « Yen saañ íláy kay yen haal ginna leboh dee ra, mi waare dín fë bal, ndée yii baa daa tah mi koloh. »

³⁹ Daaha, dī haalte íláy yë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra di Galile béeb, na waare, na lík yébitèh yë.

⁴⁰ Bisa ín, lahte guuñndi lebohte Yéésú, yekke fiyí, na ɗañ ri won tih : « Mi yúhté bití fu mín sée pay mi haalaat bëewë në.† Fii soo rii pagid a ? »

⁴¹ Yéésú yérémpé rí, yedte ya'i tíkké sun fi, won dī tih : « Mi tahte ɗañu. Yípée wah ! »

⁴² Guuña yíppée lan faan bëe', dī wahte.

⁴³ Yéésú yíppée rí túuy saañ, na won afa tih :

⁴⁴ « Síkirée ! Ngana won ow yii beh. Paye seeyoha na, dī olsoh ro, te fu yera' saraha naha' Mëyíis rë fu púusëh, teeɓi bëewë béeb bití fu lante. »

⁴⁵ Ndaa saya' bëe' rë, tígí ñee ri béeb dī bílíd yee lah ra níi yaa hente lëyën. Yii baa tahte níi Yéésú mínléh haala' gin fii bëewë. Di yeelti

† **1:40 1.40** *Mi yúhté bití fu mín sée pay mi haalaat bëewë në : Di gerek, biníyú deh : Mi yúhté bití fu mín sée bukut mi lan.*

homa' dey-dey ka di ílíyyí daayte, ndaa kaa'eeh
bëewë d'uhée hatinna bëeb aye d'ii na.

2

Payi lëfëñidë

(Saame Maccëe 9.1-8 ; Lúkkë 5.17-26)

¹ I waal filoon fe, Yéesú nimilte Kafarnawum.
Keluu bëewë bití d'í ee faam ra,

² faam fa yíppée líif ow níi kot d'amleh na níi
luka' ílë. Yéesú na teeß wa Unni Koope.

³ Wahtii baaha, lahte bëewí komute ri lëfëñidí
ow iniil daa kúru rí.

⁴ Ndaa caagi bëewë tahte níi wa míníh líil d'ii
na a lëfëñidë. Daaha, wa lawute sun fi lasa,
pëensuté yeedda' ki tígë húmú Yéesú rë, ñéyruté
lëfëñidë fëndú dila ra tígë pëensú wë baaha ra,
yëellíruté rí níi rí lahte feey.

⁵ Ola' Yéesú dee gémúu wë rí rë, d'í won
lëfëñidë tih : « Yaal kowa, fu baalute bakaad'fu.
»

⁶ Lahte yëeddëh yí kootii Mëyíis, yi húmú filib
fi bëewë, na wonu nuffi wa tih :

⁷ « Bëyí bee wona' wonadi bee d'íh ? Di solte
Koope ! Daa mín baala' bakaad' henay Koope ? »

⁸ Yéesú yíppée yúh yee hom nuffi wa ra, won
wa tih : « Don níbúu yii baa d'íh ? »

⁹ Yi daa lukki yooß bití mi won bëyí beh : fu
baalute bakaad'fu, mbée kolee fu beß dilu fu tíl
?

¹⁰ Woteh don ay yúh bití so' mi Koy-bëe', mi
lahte sañ-sañi baalaa mi bakaad' feey fi beh. »

¹¹ Di won lëfëñidë tígí daaha tih : « Kolee fu
pon dilu, fu saañ faam. Daa mi túuy dë rí. »

¹² Lëfëñidë yíppée koloh fii bëewë béeß, ponte dili, saañce. Wa béeß éemuté ní éem, na kañu Koope wonu tih : « Ow ëllëy yii man ðeh. »

Dëegí Yéésú Léwí

(Saame Maccëe 9.9-13 ; Lúkkë 5.27-32)

¹³ Filoon fi baaha, Yéésú dúhëetté, saañce búk laahi Galile. Ow caak na ayu ðii na, ði yëeddë wë.

¹⁴ Di hom waali, otte yeekoh túm tookke tígë në légéyë' rí rë ; ði hínú Léwí, ði koy Alfe. Yéésú won ði tih : « Kolee fu ñee tal so'. » Léwí yíppée koloh wa ñéerúuté.

¹⁵ Na húmú reeru Yéésú a taalibe yi faam Léwí rë, wani i yeekoh túm a i bakaaroh kay, yi caakute daa húmú në, ndée mani bëewí yaa caak na húmú ñeyu tali.

¹⁶ Oluu farisenña na yëeddúu rë biti Yéésú a bëewí yaa daa boku ñam ra, wa wonu taalibe yi tih : « Yi tah Yéésú na bok ñam a yeekoh yi túmë a bakaaroh ya ? »

¹⁷ Kela' Yéésú yee wonu wa baa ra, ði won wa tih : « Jéridfë daa sohlúu payoh ndaa bëewë wahu ra neh. Bakaaroh ya daa tahu mi koloh ndaa bëewë júbú rë neh. »

Yéésú a oora

(Saame Maccëe 9.14-17 ; Lúkkë 5.33-39)

¹⁸ Lahte bis, taalibe yi Sañ a farisenña húmú oorute ; i ow waa na ayute Yéésú në, meelute ri, wonu tih : « Taalibe yi Sañ a yi farisenña na ooru, kon yi tah yuu na ëeríh ? »

¹⁹ Yéésú won wa tih : « Bee kíleek lahte ra, ðon habuu biti kooyya warutee oor te ðeefa bëe' »

koodɗa lís leelii wa a ? Don halaatuy ri maan ? Hena biti bëe' koodɗa lís waa na raa, wa mínih oor. Funi taalibe yi so' nék madu a bëe' koodɗa baa ra hom a kooyi ra nen.

²⁰ Bis ay lah mi këllú leelii wa, yiin fi baaha nék, wa ay oor.

²¹ « Ow na daafeeh búub kíilíɗ a nuf píis has. Henun ɗaaha raa, nuf píisí hasa hécéh sun fi búubí kíildë rëe, ɗara ay lukee gaan na.

²² Te ow na soreh béení hasi anti dal poosa' filiɓ mbúus hun* kíilíɗ. Henun ɗaaha raa, bééñë ay poo mbúusë, wa yúféh, mbúusë yah. Bééñ has kay, soruu mbúus has. »

*Yéésú a bisa na hílsúu rë
(Saame Maccëe 12.1-8 ; Lúkkë 6.1-5)*

²³ Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ín, Yéésú a taalibe yi ñeyu waali húus filiɓ i meey bele. Taalibe ya homu waala, yabute na kodu yaannga yi belaa, na buluñu na húñú.

²⁴ Farisenja meelute Yéésú tígí daaha wonu ri tih : « Ole ! Haala' yi ní taalibe yu na pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rë ? »

²⁵ Yéésú won wa tih : « Don yúhú yee húmú paŋ Dawit, bee yaabuu ñani bëewí rë, anutee lahuy yii ñamun wa ra maan ?

* **2:22 2.22** *mbúus hun* : Bëy gini baaha húmú túmú han filiɓ mbúus hun. Hani túmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusë ñaaysa' ñaaysoo. Ndaa mbúusë ñaha raa, na mínílélh ñaaysoh.

²⁶ Jamanaa hena' Abiyataar seeyohi gaani yëwúddë rë, Dawit húmú haal Faam Koope†, ñampe na mbúurëe yefu fii Koope ra, yee seeyoh ya kut daa waruu naa ñam ra, yedte na bëewí, wa ñamute ñal. »

²⁷ Yéésú ñaatte won wa tih : « Bisa na hílsúu rë daa saamdu ow, ow neh daa saamdu bisa na hílsúu rë. »

²⁸ Daa tah so' mi Koy-bëe', daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rë. »

3

Yéésú a bëe' ya'a beedoh ra

(Saame Maccëe 12.9-14 ; Lúkkë 6.6-11)

¹ Lahte bis, Yéésú haalilte tígë na daguu yëwúddë Koope ra. Bëyí ya'a beedohte húmú në.

² Farisenña na olsuu Yéésú nda ri ay pay bëe' bisa na hílsúu yëwúddë rë, nda wa lah yii yabun wa ri.

³ Tígí daaha, dī won bëe' tih : « Kolee fu cañ fii bëewë béeb deh. »

⁴ Di antee won bëewë tih : « Kootaa naha' yi bisa na hílsúu rë ? Pañ yin wun mbée pañ yin bos ? Sëmlë' ow mbée yeris bëe' húl ? » Wa béeb henute tid.

⁵ Di yeela'te bëewë haay keeñ ; dee sùhúu wë keeñ ra misikke ri níi misik. Tígí daaha, dī won

† **2:26 2.26** *Faam Koope* : Tígë seeyoh yi bëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú tabahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

bëe' ya'a beedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Bëe' yedte ya'i, ya'a yíppée wah kolonj.

⁶ Farisenja dúhúté tígè na daguu yëwúddë Koope ra, na yípúu peen a i ow di bëewí Erot dee nay waa page níi wa hap Yéésú húl rë.

Bëewí caakka ayu Yéésú nē rē

⁷⁻⁸ Yéésú a taalibe yi kolu daaha suute búk laahi Galile. Bëewí caakute níi caak na ayu díi na. Wa dúhúu Galile, Yerusalem a ginni kayya Yúdée béeß, Ídúmée, ginna hom filoon laahi Yurdeñ ra, a bëy deyi Tíir a Sidon. Bëewí yaa béeß ayuu díi na bití wa keluute iña na pañ ri ra.

⁹ Tígí daaha, díi nahte taalibe yi saamid díi gaal yutuud, kaa'a'i bití bëewë baß ri.

¹⁰ Bití díi payce ow caak, tahte bëewë jérú rë béeß hom yejuu sun fi, fahee lefi.

¹¹ Te bëewë yébitëh na ham wa ra ot Yéésú rëe, wa keenu keeno fíyí, foge sun wone tih : « Daa fu Koy Koope ! »

¹² Ndaa Yéésú kadda'te wa lok wa won daa ri wa.

Tansi apootarra

(Saame Maccëe 10.1-4 ; Lúkkë 6.12-16)

¹³ Filoon fi baaha, Yéésú lappe sun dan, dëekké bëewë neba' ri ra, wa ayute díi na.

¹⁴ Di tansa' bëewí sabboo a ana ya daaha, falte wa apootar, nda wa hom hëbísí, díi wole wa waarii bëewë,

¹⁵ ñéerë' a sañ-sañi nay wa líkée yébitëh yë.

¹⁶ Yee daa tii yi apootarri sabboo a ana ya : Simonj, bee Yéésú yedf díi tii Peer ra,

¹⁷ Saak a Saŋ koyyi Sebede, yee Yéésú yed' wa tii Bowanerses ra (daa ri : bëewí madduu pillin nen) ;

¹⁸ ßaatte Anndere, Fílíp, Bartalemi, Maccëe, Toomaa, Saak fi Alfe, Taddee, Simon fi jamm-baara*

¹⁹ a Yudaas Iskariyot fa millë'tée yaay Yéésú rë.

Sañ-sañi Yéésú kola' waa na ?

(Saame Maccëe 12.22-32 ; Lúkkë 11.14-23 ; 12.10)

²⁰ Nimiluu wa faam ra, ow caak tee'luute daaha, tahte nii Yéésú a taalibe yi taluy sah ñamaa.

²¹ Keluu mboko yi yii baa ra, wa habuu biti afa ínlih në tahte nii wa koluute kalii.

²² Yëeddëh yí kootii Mëyiis, yi dúhúu Yerusalem, na wonu di ñéerë' a Belsebul buuri yébitëh yë, daa tah di mín wëe lík.

²³ Yéésú dëekké wë, na léeh wë won tih : « Seytaane mínë' lík afi díh ?

²⁴ Bëewí daa boku nguur haa'ee filiḅ fi wa raa, nguur ki baa ay mínée maañ díh ?

²⁵ Te bëewí daa boku faam haa'ee filiḅ fi wa raa, faam fi baa ay millée poo.

²⁶ Kon hena biti Seytaane haa' afi ti daa nen koon, nguur ki ay darsa' keen, di dúmlë'.

²⁷ « Ow mínéh haal faam bëyí mitte ow, poo faam fa, te débéeh rii pokalsa'. Di pokalsa' ri nii woc raa kay, di mín ßeḅ alal mi.

* **3:18 3.18 jamm-baara** : Mín hen bëyí far-farlohte kootii Mëyiis, mbée bëyí non bëewë na haa'uu nguur ki bëy Rom ra.

²⁸ « Mee ron won kaah ra ee : bakaadi paŋ ow béeḅ mín dīi baalu nīi luka' sola' ya yuloh Koope na ra.

²⁹ Bëyí sol Ruuh-Pesen raa nék, dī ii mēssi baalu ; deef dī lahte bakaadi mínéh lan. »

³⁰ Woni bosa wonu bēewē sun fi Yéesú biti dī laha' yébitēh rē daa tah dī won wa unni yah.

Bëy faam i Yéesú

(Saame Maccëe 12.46-50 ; Lúkkë 8.19-21)

³¹ Lahuu yaafa a koy-yaayyi Yéesú faam fa ra, wa cagu ëssë nahuute dēegí.

³² Bēewē húmú tooku tooko, wērúté rí. Ow won dī tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú ëssín, na meeluu ro. »

³³ Yéesú tahte won tih : « Wa daa yaaso' a i wa daa koy-yaayyi so' ? »

³⁴ Di na anti yeel bēewē húmú hēbísí rē, won tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa wa yeh.

³⁵ Yúhí biti bëyí nē paŋ yee faha' Koope ra béeḅ, bëyí baa daa koy-yaaso' mbée yaaso'. »

4

Anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.1-9 ; Lúkkë 8.4-8)

¹ Yéesú sayilte búk laahi Galile, na yēeddē'. Bēewí caakute nīi caak ayute wērúté rí, tahte nīi dī míllē' haal gaal filiḅ laaha, tookke na, bēewē homute búk laaha.

² Di ñeya'te léeh na teeḅ wa yin caak won wa tih :

³ « Síkíríi ! Lahte bëyí húmú koloh sohi meeyi.

⁴ Di hom hasli tisoḅ ka, lahte peppi keente búk waala, yakka ayute tanute wa béeḅ.

⁵ Lahte yi keen feey fi laha' la'. Bi caakay feey fa, wa yíppée paal ;

⁶ ndaa kola' na'a sun ɗa, bi nooray níillë, wa yíppée tam.

⁷ Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan. Kola' ñobitaan fa hampe wa ra, wa tampe dúhrëy yin.

⁸ Lahte yi keen feey fi looɓpe. Wa paalte, talla kolohte, dúhídté il, laaɓpe níi laaɓ. Tal fi tal bééɓ yera'te yee waɗ rii yeraa ra* . »

⁹ Yéésú baatte won wa tih : « Bëyí lah nuf kela, kelaan na ! »

Yi tah Yéésú ñeya' léeh ?

(Saame Maccée 13.10-15 ; Lúkkë 8.9-10)

¹⁰ Daayuu wa a Yéésú rë, bëewë na ñéerúu a ri merees ra a taalibe yi sabboo a ana ya meelute ri yii lenke léeh yí.

¹¹ Di won wa tih : « Don, kúmpíi Nguur ki Koope teebu ɗon, ndaa yii won mi bëewí kayya bééɓ teya' léeh,

¹² nda wa yeele raa wa ëlíh në, te wa kelee raa wa yíh yee na wonu ra, toñeh keeññi wa ay kúnsée ndín, wa lof pesaɗ†, wa baalu bakaadɗi wa. »☆

* **4:8 4.8** Tal fi tal bééɓ yera'te yee waɗ rii yeraa ra : Di gerek, bíníyú deh : Lahte yi lím pep sabay éeyë (30), yee pep sabay pëenë (60) mbée pep tíméer (100). † **4:12 4.12** nda wa yeele raa wa ëlíh në, te wa kelee raa wa yíh yee na wonu ra, toñeh keeññi wa ay kúnsée ndín, wa lof pesaɗ : Lahte bëewí habuu ri deh : Daaha wa yeele raa wa ëlíh në, te wa kelee raa wa yíh yee wonu ra, henay baa wa ay yíssíɗ keeññi wa Koope na. ☆ **4:12 4.12** Saame Isayii 6.9-10

Iti fi anili feeyya maduy ra
(Saame Maccëe 13.18-23 ; Lúkkë 8.11-15)

¹³ Yéesú baatte won wa tih : « Don yíh yee faha' won léehí baa raa, don ay mínée yúh yee won léeh yí kayya ra díh ?

¹⁴ « Síkíríi ! Tisoh ka sohu ra Unni Koope.

¹⁵ Búk waala keen tisoh ka ra, daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, Seytaane yíppée ac, pahte wa keeñni wa ra.

¹⁶ Feey fa laha' la' tisoh ka keen na ra, daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa yípútée wée tah a sos-keeñ ;

¹⁷ ndaa Unna yípëy níil keeñni wa. Wa topuun waa ham guuttii baaha : kofeel yípée wée daḅ mbée wa moklu af hama habu wa Unna ra rek, wa koluun daaha yeris ngémë.

¹⁸ Feey fa na paal ñobitaan tisoh ka keen na ra, daa bëewë yéŋké biti keltuute Unna ra.

¹⁹ Tíl tîlë níi nék, sohle yi ëldúnë, alal ma na nofa' ow ra a neḅ pes lúfílté Unna waa na, tahte níi wa lahray wa njiriñ.

²⁰ Feey fi looba keen tisoh ka ra, daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa tahuute wa ya' ana : ow fi ow waa na béeb njiriñce yee waḍ díi njiriñ ra‡. »

Léehí lampaa
(Saame Lúkkë 8.16-18)

‡ **4:20 4.20** ow fi ow waa na béeb njiriñce yee waḍ díi njiriñ ra : Di gerek, bíníyú ḍeh : Lahte yi lím pep sabay éeyë (30), yee pep sabay pëenë (60) mbée pep tíméer (100).

21 Yéesú wonil wa tih : « Ow na beɓ lampa lîh if sun fi, mbée bek ri fëgërëh tugal woo ? Lampa lîkúu tígí neh a ? »

22 Yúhí biti yii ɗapu béeɓ ay yúhú, yii laku béeɓ ay olu.

23 Bëyí lah nuf kelaa, kelaan na. »

24 Yéesú wonil wa tih : « Lah héní wun iña na keluu ɗon ɗa ! Dee na natɗuu ɗon bëewë rë, Koope ay ron natɗee ɗaaha nîi tîkíɗ ɗonŦ.

25 Yúhí biti bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana, ay ɓaatu. Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu*. »

Léehí tisoɓ ka paal ra

26 Yéesú wonil tih : « Nguur ki Koope mada' a bee ow bekke tisoɓ ki feey ra nen.

27 Ɗi kola' daaha, elga lah ɗi fanoh, Koo yíil ɗi koloh, te tisoɓ ka ay paal, wa ood, te ɗi yéeh sah ɗee na laha' iñyaaha ra.

28 Feey fa daa na tah lec lah : gañcah daa na ɗéɓpí koloh, tîkëh yaanɗaa, peba anti ɗúh.

29 Wa non raa ɗeef lec lahte ; bëe' beɓ sarcii lec wa. »

Léehí pebi tisoɓ ki yutuuda

(Saame Maccëe 13.31-32, 34 ; Lúkkë 13.18-19)

Ŧ 4:24 4.24 Dee na natɗuu ɗon bëewë rë, Koope ay ron natɗee ɗaaha nîi tîkíɗ ɗon : Lahte bëewí habuu ri ɗeh : Ɗon ay aattiyuu ti ɗee na aattiyuu ɗon ow kay ra, nîi ɗon tîkrú sun. * 4:25 4.25 Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu : Bëe' pagay yii baaha ra, daa ri bëe' habay unna keloh ri ra (saame saar 24), ɗi húl fayuu raa, ɗi ay ñak bëeɓ.

³⁰ Yéésú wonil tih : « Yen ay mällée Nguur ki Koope a yih ? Léehí bi daa mín teeḃa' ḏee man ḏi ra ? »

³¹ Nguur ki Koope mada' a pebi yutuudi† baa sohu raa, luka' ri yin peppi tisoḥ ya bééḃ níi,

³² ḏi liilti paal raa, tala ood' níi luk talli gañcaha meeya bééḃ, ya' ya gaan níi yakka mín nēe túf, sēegúlēh nē. »

³³ Yéésú yēeddē' ḃēewē Unni Koope a léeh yí man ḏah. Ḑi wonte wa na caak níi tígí teem yee mínú wēe yúh rē.

³⁴ Ḑi na húmú woneh a ḃēewē te ñeyeeh léeh ; ndaa ḃani taalibe yi ḏaay raa, ḏi teeḃ wa yee faha' won léeh yē rē bééḃ.

Yéésú luk ngilaaw doole

(Saame Maccēe 8.23-27 ; Lúkkē 8.22-25)

³⁵ Sos-na'in fa, Yéésú won taalibe yi tih : « Yen saañ ḃúk laaha hatni bín. »

³⁶ Taalibe ya heluu ḃēewē daaha, wa yejute gaala húmú Yéésú rē filiḃ laaha wa ñéerúuté. I gaal kay ḃedute wa.

³⁷ Hom homo níi ngilaaw gaan yíppée yeñ, mboowaanna na soḏ gaala muluḃ.

³⁸ Ḑi fi Yéésú húmú tal gaala, giginte aḑi na nee'. Taalibe yi na fogu yúunúté rí wonu ri tih : « Yen ee suu húlé rē Bahaa ! Fu oleḥ na olo ḏee déy ? »

³⁹ Kola' Yéésú rē, ḏi digidte uni, túuycé ngilaaw ma a mulii laaha héddēh won wa tih : «

† 4:31 4.31 *pebi yutuudi* : Ḑi gerek, bíníyú ḏeh : *tisoḥ mutarda*. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcaḥ ya lukki gaan di meeyya ra.

Héddíi, don hen tid. » Ngilaaw ma yíppée woc, mulii laaha hente tid.

⁴⁰ Di antee won taalibe ya tih : « Don tíitú yí deeha ? Don gémúy Koope gémě doom a ? »

⁴¹ Wa tíitú tíitě níi wa na meelantuu hanndal ki wa wonu tih : « Běyí bee mën dí ow bal níi ngilaaw ma a mulii laaha sah na ñeyu woni ? »

5

Yéésú luk yébitěh doole

(Saame Maccěe 8.28-34 ; Lúkkě 8.26-39)

¹ Húusúu wě laaha ra, Yéésú a taalibe yi teeruu gina na wonuu Gerasaa ra.

² Dúhě' rí gaala ra, bëyí laha' yébitěh yíppée d'úh hacaa ya, acce téebílěhí.

³ Běe' húmú dék hacaa ya, te ow húmú míněh ríi pok níi rí fúséh ; wuti ri pokuun a tiinj raa sah d'í fús.

⁴ Yee eena, na lah kotta a ya' ya pokalsuu a tiinj, ndaa faraah d'í korsa' wa, te ow lahay doolii mín d'íi ham.

⁵ Na' a elek béeb d'í homa' hacaa ya mbée saañ danjin, liike, gaañsee afi la' ya.

⁶ Séeně' bée' Yéésú rě, d'í daayce múkě, acce yekke fíyí,

⁷ daañjohte won tih : « Do fi Yéésú Koy Koope fa sunaa-sun, fu faha' pañi so' yih ? Daa mi na dan do ri, di tii Koope, ngana torohal fun ! »

⁸ Biti deef Yéésú débpée won yébitěh fě yeris bée', daa tah d'í won yíi bah.

⁹ Yéésú antee rii meel won d'í tih : « Daa fu hínú d'íh ? » Běe' won d'í tih : « Mi hínú Dúukěl, ndée fun caakute. »

¹⁰ Di na anti ɗaŋ Yéésú ɗaŋi misikke biti ri ɗan waa ɗúhíd gina.

¹¹ Deef lahte yubi mbaam-túgëllí caakute na píisúu ñam araal ɗaŋa.

¹² Yébítëh yë na ɗagu Yéésú wonu ri tih : « Yeñ fun mbaammi yín në, fun haal waa na. »

¹³ Di onte wa yee ɗagu wa ra, wa ɗúhúté ɓëe' në, suute haalute mbaamma na. Yuba yíppée yedđoh yëellëen kí ɗaŋa, mbaamma ɓéeɓ soruute laaha, húlúté. Wa húmú warutee hen mbaam júnñí ana (2.000).

¹⁴ Níirëh yí mbaamma heguute suute gin-taahin a ginna luufa, na ɓíllú yee lah ra. Tígí daaha, ɓëewë namutee ac kénsëhí yee na wonuu ra.

¹⁵ Lahuu wa hëbís Yéésú rë, wa ɗeeɗu ɓëe' dúukël yébítëh húmú ham ri ra, ɓekohte búuɓ, tookke, ñéerë'té a sago fi. Wa yípútée tiit.

¹⁶ ɓëewë maasuu yee kat ɓëe' a mbaamma ra, ɓíllúu wë yee lah ra,

¹⁷ ɓëy gina ɗagute Yéésú ɗúh gin wa saañ.

¹⁸ Di hom haali gaala, ɓëe' dúukël yébítëh húmú ham ri ra na ɗaŋ ri nda wa mínú ñéerë'.

¹⁹ Yéésú tahray ri, ndaa won ɗi tih : « Nimile mboko yu na faam, fu ɓílíd wë ɗee naa'a' Yíkëe keeñ ɗoo na nii pagidte ro yii bee ra. »

²⁰ Daaha, ɓëe' saañce deya na wonuu Gin-taah-sabboo ra, na ɓílíd iña pagid ɗi Yéésú rë ɓéeɓ. ɓëewë në síkírúu rí rë ɓéeɓ éemúté.

Yéésú luk jër a húl doole

(Saame Maccëe 9.18-26 ; Lúkkë 8.40-56)

²¹ Yéésú nimilte ɓúgí yínii laaha a gaala. Di hom daaha, i ow caak ayute wërúté rí.

²² Tígí daaha, ow di njíttí tígē na daguu yēwúdfē Koope ra hínú Yayrus, aya' daaha otte Yéésú, yedfohte kotti,

²³ cagohte ri na daŋ won tih : « Bahaa, koy ki belii so' ee maannda' húl rē ; aye fu tík ya'u faana nda ri koloh ! »

²⁴ Bani Yéésú ñéerúuté na suu. Ow caak ñeyute talli wa, na yejantuu na babuu Yéésú nē.

²⁵ Deef lahte belii húmú nē, hente kíil sabboo a kíil ana yi dī yúfē' ñif.

²⁶ Di mokke ya' payoh caak. Di túmpé nē iña laha' ri ra bééβ ndaa ri píyēy yoofaa ; jéré luk naa baatoŋ baatoo sah.

²⁷⁻²⁸ Bi keloh ri ban fi Yéésú, dī won nufi tih : « Na mi leba búubí rek, may wah ! » Di acce húussé leelii béewē, ñeya'te ri filoon, leβpe búubí.

²⁹ Di na leβ búubē, ñif ma yíppée lécid, dī yénké faani biti dī wahte.

³⁰ Yéésú yíppée yén biti lahte doolii kolohte dīi na. Di yísséhté béewē nē, won tih : « Daa leβ búubí sē' ? »

³¹ Taalibe yi wonu ri tih : « Fu otte biti béewē bééβ ee yejantuu ra na babuu doo na, fu na meela' béē' leβ doo na ra a ? »

³² Ndaa Yéésú bette ílí filíβ fi béewē, na saam béē' paŋ yaa ra.

³³ Yúhē' belaa biti daa ri na saamu ra, dī títté níi na saak ; tígí daaha, dī acce yedfohte kotta, wonte ri kaaf ka bééβ.

³⁴ Yéésú won dī tih : « Yaa ow, ngémú tahte fu wahte. Fu mín saaŋ a jaamma, fu wahte. »

³⁵ Yéésú hom wona, lahte béewí dúhúu faam Yayrus ayute, wonu kélfíi wē tih : « Sohlaay fu

mokle Yëeddëhë ; koohu húlté ! »

³⁶ Ndaa Yéésú síkírëey woni wa, tahte won Yayrus tih : « Ngana néekíñë', fu laakira' gém kut. »

³⁷ Na saañ Yéésú rë, dī tahay biti ow kay ben dī, henay Peer, Saak a Sañ koy-yaafi Saak.

³⁸ Lahuu wa faam fin ra, wa deefu na pasooḅ fi misikke : bëewë na fogu, na hawuu.

³⁹ Haaluu wa ra, Yéésú won bëewë tih : « Pasooḅ fi misigi bee haala' yih ? Kúkëyë húlëy, dī nee' nee'o rek. »

⁴⁰ Bëewë yabute na yenu ri. Tígí daaha, dī naha'te dúhrí bëewë bééḅ, hampe boffi kúkëyë dīi na, yaafa a taalibe ya bedu ri ra, wa haalute lasa húmú kúkëyë rë.

⁴¹ Yéésú hampe ya' kúkëyë, won tih : « Talitaa kúm ! » Daa ri : « Kolee kúkëy beleḅ ! Daa mi nah ro ri. »

⁴² Kúkëyë yíppée koloh na tíl. Bëewë bééḅ éémúté nūi éem. 'Di húmú laha' kíil sabboo a kíil ana.

⁴³ Yéésú cagohte bëewë, kadda'te waa won yee lah ra, antee waa nah oni kúkëyë ñam.

6

Yéésú a bëy Nasaret

(Saame Maccëe 13.53-58 ; Lúkkë 4.16-30)

¹ Yéésú kolohte daaha, saañce gin wa, ñéerë'té a taalibe yi.

² Laha' bisa na hílsúu rë, dī haalte tígë na ḁaguu yëwúḁḁë Koope ra na yëeddë'. Goomali bëewë na húmú síkírúu rí rë éémúté nūi na wonu tih : « 'Di kola' iña na won dī ra dih ? Daa on dī ham-hama a doolaa paga' ri kimtaanni yee ra ?

³ Bee daayoha saa bal ! Hanaa yaa koy Maryaama neh ? Bee koy-yaafi Saak, Soses, Yúf a Simonj saa ? Koy-yaayyi beleb íníh ee na pesu leelii yen a ? » Kénsúu wë iñyaa ra, wa gémúy rí.

⁴ Ndaa Yéésú won wa tih : « Yonente heefuu gina dék dí rë, mboko yi na, a bëy faam wa na kut. »

⁵ Yéésú húmú mínéh pañ kimtaan daaha, henay jérídfí yínë-yínë yë tík dí ya' payce wa ra.

⁶ Gémë gémúy rí bëewë rë beettite ri.

*Wola wol Yéésú taalibe yi sabboo a ana ya ra
(Saame Maccëe 10.5-15 ; Lúkkë 9.1-6)*

Yéésú kola' dah, saañce ñeete ginna hatni baaha béeb, na yëeddë'.

⁷ Lahte bis, dí dëekké taalibe yi sabboo a ana ya, na wola' wa ana-ana. Di onte wa sañ-sañ líkëe yébitëh,

⁸ antee waa won tih : « Henay duud' ya' yon, ngënë kúrëelíi yin waalon : yii ñamun neh, nafa neh, héliis faannon neh.

⁹ Békii ñafadfon, te ngënë kúrëelíi búuf lofaa.

¹⁰ Don lah ílý rëe, lah hémí faam fa nay ron hanluu ra ní bín koluun ron gini baaha ra.

¹¹ Te don pay ílý bëewë kaa' hamon haneel, kaa' síkírëhën rëe, lah kélíi daaha, don paan pënë mí kotton, teebi wa biti wa homuy kaah.
»

¹² Taalibe ya koluu daaha suute, na wonu bëewë biti wa warutee lof pesad.

¹³ Wa líkúté yébitēh caak bal, payute jéríď caak, na leefu wa díw*.

Húlí Saŋ Batis

(Saame Maccēe 14.1-12 ; Lúkkē 9.7-9)

¹⁴ Bi hen tii Yéesú lēyēŋ gina, buura hínú Erot ra kelohte ban fi. Lahte bēewí wonu bití Saŋ Batis daa waďti kēllú búudé daa tah đí mín paŋ kimtaan.

¹⁵ Yee wonu yonente Éelí daa ayaat. Lahte yi wonu ti bal, đí yonente ti yee merees nen.

¹⁶ Kela' Erot wonaa ya ra, đí won nufi tih : « Kon Saŋ fa mi húmú lecdoh lúumē rē daa kēllú búudé ! »

¹⁷ Bee daa yee húmú kat Saŋ Batis ra : Erot daa húmú bekroh Saŋ kasu af Erojat. Yii baa húmú laha' deh : Erot húmú naaf Erojat beleb Fílíp koy-boffi.

¹⁸ Saŋ won Erot bín fē tih : « Waal neh fu naafe beleb koy-boffu ! »

¹⁹ Yii baa tahte Erojat húmú neeba'te Saŋ níi faha'te hawrohi húl, ndaa ri húmú mínēh yin na,

²⁰ ndah Erot húmú yedte Saŋ cér. Bi yúh rí bití đí júbpé te ri bēyí Koope, đí kaa'a'te ow paŋ ri yin bos. Saŋ húmú wone đíi na koon raa, wonna jam ri, ndaa kaa'eeh đí faha'te síkírēhí.

²¹ Nimila' bisa límú Erot kíilí baaha ra, đí cēgíďté ndaje gaan, dēekké dakki, kēlfē yí sol-daarra a bēewí gaanna Galile. Đí fi Erojat nék húmú séhíď maní bisi baaha koon sah faf.

* **6:13 6.13** *na leefu wa díw* : Jéríď húmú yahti đagiru wah raa, na níeerē' a leef dúuléen.

²² Koy ki belaa haalte na bec, beja neba'te Erot a haneelli. Di won kúkëyí cafay ka tígí daaha tih : « Meel so' yii neba' ro, mi yed' dō ri ! »

²³ Di tíkké ně añohte, won tih : « Yii meel fu so' béeḅ may roo rii yed' ; wuti yaha hatni yíníi gin so' raa sah mi yed' dō ri ! »

²⁴ Kúkëyí cafay ka dúhté, won yaafa tih : « Yaay, may meelee yih ? » Yaafa won dī tih : « Meelee af Saṇ Batis. »

²⁵ Kúkëyí cafay ka yíppée nimil buura na kotta-kotta, won dī tih : « Mi faha' biti fu tík af Saṇ Batis sun wa', fu yed' so' ri dee leegi dēh. »

²⁶ Keeñ buur dúmpé ces, ndaa bi añoḥ ri fii haneella tahte dī mínéh rii kaa'id.

²⁷ Di yíppée túuy wohoh kom dī af Saṇ Batis. Wohoha payte kasiin, lenne af Saṇ Batis

²⁸ tíkké rí wa', kompe ri kúkëyí cafay ka, kúkëyë yedte ri yaafi.

²⁹ Keluu taalibe yi Saṇ yaa ra, wa ayute, beyute búudé fē, dāpute ri kolom.

*Nimili apootarra
(Saame Lúkkē 9.10)*

³⁰ Ayuu apootarra waala dúhúu wē rē níi wa goorute hēbís Yéesú rē, wa bíllúté rí iña pagu wa ra a yee yēeddúu wē rē béeḅ.

³¹ Bi caaku ayoh ya a sayoh ya níi caak, wa lahuy jodi túmúun wē yin búkkí wē. Yéesú won wa tígí dāaha tih : « Ēyí yen saañ tígí dāayte, dōn hílsēh yutuud. »

³² Wa yeeluutee haal gaal, na suu hēcēh tígí dāayte, wulohi bēewē.

*Mbúurú yí iippa a jénní ana ya
(Saame Maccêe 14.13-21 ; Lúkkë 9.11-17 ; Sanj
6.1-14)*

³³ Ow caak olute Yéesú a taalibe yí na suu, nuffi wa payte tígë na suu wa ra. Tígí daaha, ginna béëb na d'úh ow, wa múkëyúté, kèllúuté wë në.

³⁴ Cépë' Yéesú gaala ra, dī otte bēewí caakute nīi caak. Tígí daaha, keeña d'umpé waa na ces, ndah wa madu harri lahuy nīirēh nen. Daaha, dī hompe a wa yīi maañce, yēedídté wë yin caak.

³⁵⁻³⁶ Bi na yēellēh na'a, taalibe ya lebuute ri, wonu ri tih : « Wone bēewí yee saañ ginna leboh dee ra, wa saame yīi tūmún wë búkkí wë, tígë homu yen dee ra lahay yin, te na' ee saañ haale ra. »

³⁷ Di won wa tih : « Don fi yah, yérí wë yīi nay waa ñame. » Wa wonu ri tih : « Fu won d'íh ? Hélsí mín ñēmídf bēewí yee béëb ay d'úhúu dih† ? »

³⁸ Di tahte won wa tih : « Don lahuu mbúurú d'íh ? Pëyí don kénsēh ! » Payuu wa ra, wa ayute, wonu ri tih : « Mbúurú iip a jén ana daa deh. »

³⁹ Tígí daaha, Yéesú nahte taalibe ya won bēewë tooka' goomal-goomal sun fi gaaw fi hilsida.

⁴⁰ Bēewë tookuute goomal, yee lahte ow tíméer (100), yee ow sabay iip (50).

⁴¹ Di bēbpe mbúurú yí iippa a jénní ana ya, báyídté afi yeelte sun, símpé Koope, antee lecsa' mbúurëe, yedte wa taalibe ya, nahte wa wora'

† **6:37 6.37** Hélsí mín ñēmídf bēewí yee béëb ay d'úhúu dih ? Di gerek, bíníyú deh : *Fun ay beye dēñé tíméer ana (200) fun loma' mbúurú ě ?* Dēñé yínë daa ganjarma yíníl légéy súrgë bis mǔlgús.

wa bëewë. Di hente jénni ana ya ðaaha bal níi bëewë béeb mitute na.

⁴² Bëewë béeb ñamute níi laalute.

⁴³ Négirúu wooñjiidi mbúurëe a jënë rë, wa lííffé dama sabboo a dama ana.

⁴⁴ Ow yaal júnni iip (5.000) húmú nonu bëewë ñamu na ra.

Tíli Yéésú sun fi mulaa

(Saame Maccëe 14.22-33 ; Sañ 6.15-21)

⁴⁵ Filoon fi baaha, Yéésú yíppée nah taalibe yi haal gaala, wa kèlléh rí búgí yínii laaha na'-na' hatna Betsaydaa, ði fi baa ði pëkis bëewë paay.

⁴⁶ Pëkisé' rí wë rë, ði saañce ðañ Koope sun fi ðañin.

⁴⁷ Elgi Koo ðeef gaala lahte leelii laaha. Yéésú a afi daa húmú tasu ëssë.

⁴⁸ Di otte biti joowa misikke taalibe yi na, ndah wa jaannduu ngilaaw ma. Laha' hagada ra, ði tíl tíl sun fi mulaa, na saañ ri ðeefri wa ra‡.

⁴⁹ Oluu wa Yéésú na tíl sun fi mulaa ra, wa habuu biti koon yaa jíné ; wa yabute na fogu.

⁵⁰ Wa béeb olute ri, te wa tíituté níi tíit. Yéésú yíppée wëe won tih : « Hëbí affon ! Ngënë tíití ! Yaa so' ! »

⁵¹ Di na haal gaala, ngilaaw ma seemmite. Taalibe ya éemuté níi éem,

⁵² ndah nagajek bi tül affi wa, wa húmú yíih yee faha' won kimtaana pañ Yéésú níi mbúurëe caakke caagi baaha ra.

Dee payuu bëewë Senesaret ra

(Saame Maccëe 14.34-36)

‡ **6:48 6.48** na saañ ri ðeefri wa ra : Lahte bëewí habuu ri ðeh : na yuloh roommbohi wa.

⁵³ Húusúu wē laaha ra, wa teeruu Senesaret.

⁵⁴ Wa na cépú gaala, bëewë nē yúhsúu Yéésú,

⁵⁵ yípútée múkë deyi baa béeb teeβa'i ayi. Tígí keluun bëewë ayi béeb, wa tík jéríddë sun fi dilla, kúf wa díi na.

⁵⁶ Tígí pay ri béeb, gin-taah neh, ginna a faamma luufa neh, bëewë kúruu jéríddë këemmë, wa dage ri leb wuti yaha nuf búubí kut. Te bëewë lebu na ra béeb wahute.

7

Yéésú a baahi caacca (Saame Maccëe 15.1-20)

¹ Lahte bis, i farisen a i yëeddëh yí kootii Mëyíis koluu Yerusalem ayute Yéésú nē.

² Lahuu wa ra, wa olute biti i ow di taalibe yi Yéésú na ñamu te wa laduy, daa ri biti wa booñnjuuy ti di baahuu caacci wa nen.

³ Wa fi farisenja a yëwúddë béeb habu baahi caacci wa níi wa damuuy roo ñamid te wa bëeñnjíih booñnjohi ñeete waal.

⁴ Te wa kola' le' fin raa, wa ii roo ñamid te wa búkútíih. Caakke baah yi kayyi wa habute wa : yii man ti dee na hosuu kaas, yaad, a kulun ra nen*.

⁵ Farisenja a yëeddëh yí Kootaa meelute Yéésú wonu ri tih : « Yi tah taalibe yu nē pëgíh yee baahuu caacca ra ? Yi tah wa na ñamu te wa booñnjuuy booñnjohi ñeete waal ? »

* **7:4 7.4** Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyútë nē « dil » ñal.

⁶ Yéésú won wa tih : « Don fi yee wonnon teem búkkën yee ra, yonente Isayii húmú wona' ron, te ri won kaah na bíní rí unee Koope bee ra :

“Kaña na kañu so' bëewí yee ra teem búkkí wë. Yee hom keeññi wa ra haayaay a yee naha' mi ra.

⁷ *Jaamiyoha na jaamiyuu wa so' ra lahay njiriñ ; iña na yëeddúu wë rë, ow don daa sak wa.”*✠ »

⁸⁻⁹ Yéésú baatte won tih : « Don heluu túuyë' yí Koope dín, don habute baah yee ke ron baah ow ra. Don habuu biti don homu kaah daa a ?

¹⁰ Don yúhúté biti neh Mëyiis won tih : *“Lah tēppítí baappon a yaayyon”*✠, te *“bëyí won bos sun fi boffi mbée sun fi yaafi wadti hawun húl”*✠ è ?

¹¹ Ndaa don, don yëeddúu biti bëyí won boffi mbée yaafi biti kut, yee wad mi ron yed koon ra hente korban, daa ri sarahi ay yeru Koope raa, bëyí baaha lahriray boffi mbée yaafi yin.

¹² Tígí daaha, don onute ri yii ay tah dī ii pagril boffi a yaafi yin yee tas fii rë.

¹³ Daaha, don nísuté iña túuyë' Koope ra, don tíkuté baah ya na yëeddúu don ra. Te don lahute mani baah yi yaaha caak. »

¹⁴ Yéésú antee dëekëet bëewë, won wa tih : « Don béeb sikiiríi sè', te don bek iñyee affon !

¹⁵ Iña na ñam ow ra béeb, lahay bi na tah ri sobe ; yee na kola' keeñ ow ra kay, daa na tah dī sobe. [

¹⁶ Bëyí lah nuf kelaa, kelaan na !] »

✠ **7:7 7.7** Saame Isayii 29.13 ✠ **7:10 7.10** Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.12 ✠ **7:10 7.10** Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 21.17

¹⁷ Kola' Yéésú bëewë në daaha nîi lahte faam ra, taalibe yi meelute ri yee faha' rii won unni yaa ra.

¹⁸ Di won wa tih : « Don fi yee nam, affon lahay daaha bal a ? Don yíih biti yii dúhë' fêel haal faan ow mínéh rii sobeyil a ?

¹⁹ Don warutee yúh biti yii ñam ow na haaleh nuf bëe', ndaa haala' lowa dúh faana ! » Yéésú won daaha bitih : ñam béeb dagante.

²⁰ Di baatte won tih : « Yee na dúhë' nuf ow ra daa na tah dî sobe.

²¹⁻²² Nuf ow daa na koma' iñi bossi yee béeb : njaaliyoh a yii tappe njaaliyoh béeb, loh, bëem ow, faha', bos nuf, nofa' ow, búgúlëm, bos-íl, yah tii, gaan-gaanloh, ñak faale yin.

²³ Iñi bossi yaa béeb dúhë' nuf ow te daa na tah ow sobe. »

*Ngémí belaa yëwúdf neh ra
(Saame Maccëe 15.21-28)*

²⁴ Yéésú kolohte daaha, saañce deyi Tíir. Laha' ri ra, dî haalte faam, hompe na. Di húmú fahaay ow yúh biti dî aa daaha, ndaa ri mínéh múuy.

²⁵ Lahte belii yébítëh na ham koy ki belii, kelohte ban fi Yéésú, yíppée ac dîi na, yedfohte kotta.

²⁶ Bëyí belaa yëwúdf neh ; dî bëyí Fénésí di Sírí. Di ñanke Yéésú lígí yébítëh fë ham koohi ra.

²⁷ Yéésú won dî tih : « Yedfo tunka ñam paay nîi loo yi wa may ; bosse biti ñami tunka yúdfëe buh†. »

† 7:27 7.27 Yëwúdfë tiku bëewë yëwúdf neh ra buh.

²⁸ Belaa loffe ri won tih : « Baa kaah bahaa, ndaa kaa'eeh buh ñam ruuysiitta keena' ya' yi tunka ra ! »

²⁹ Yéésú won dī tígí daaha tih : « Una won fu baa ra tahte fu mín nimil faam : yébitēh fē yerisse koohu. »

³⁰ Nimila' belaa faam ra, dī dēef koohi larohte tigel ka, yébitēh fē yerisse ri.

Payi likida

³¹ Yéésú kola' Tíir daaha, ñeete Sidon, húussé deya na wonuu Gin-taah-sabboo ra, nimilte laahi Galile.

³² Laha' ri ra, lahte bēewí komute ri bēyí likke, dagute ri nda ri tík dī ya'.

³³ Yéésú dūhídté rí filib fi bēewē, bani éccúuté, bekke kunni nuffa, leeffe ri muluuc pereema ;

³⁴ dī antee báyídfi afi yeelte sun, lēeysídté keeñ, won bēe' tih : « Efataa ! », daa ri : « Kúnsée ! »

³⁵ Nuffi bēe' yíppée kúnsēh, pereema pēkísēhté, dī na won woni lante.

³⁶ Yéésú kadda'te bēewē bílíd yii leñ na ; ndaa yii luk waa rii kadda' bēeb, wa lukuu bílíd nē.

³⁷ Bēewē húmú éemú éemē níi na wonu tih : « Yii pañ dī bēeb wun níi wun ! Dī na pay likid níi rí kelee, pay bēyí mínéh won níi pereema lan ! »

8

*Mbúurú yí paana ya a i koy jén
(Saame Maccēe 15.32-39)*

¹ Waalli yaaha, ow caak tee'lute Yéésú nē, te wa lahuy yii ñamun wa. Yéésú dëekké taalibe yi tígí daaha, won wa tih :

² « Mi yérémpé bëewí yeh ! Hente waal éeyë woteh wa ewu soo na, te wa lahluy yii ñamun wa.

³ Mi yeris wa wa saya' faam a loo holon raa, wa ay koh waala. Filiß fi wa, lahte bëewí koluu ílý wul. »

⁴ Taalibe yi wonu ri tih : « Yii mín ñēmíð bëewí yee ní loo yi wa may ay dúhúu dih luufi péréedí beh ? »

⁵ Yéésú meelte wa won tih : « Don lahuu mbúurú díh ? » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú paana. »

⁶ Tígí daaha, dí wonte bëewë béeb took feey. Di beɓpe mbúurú yí paana ya, símpé Koope, lecsa'te wa yedte taalibe yi, nahte wa wora' wa bëewë. Taalibe ya beyute mbúurëe, woruute wa bëewë.

⁷ Wa húmú lahute i jén yin-yin bal. Yéésú beɓpe wa, símpé Koope, antee nah taalibe yi wora'i wa bëewë bal.

⁸ Bëewë béeb ñamute ní laalute. Négíruu wooñjiida ra, wa lííffé dama paana.

⁹ Yéésú antee waa pëkís, wa suute. Bëewë húmú warutee mit ow júnñí iniil (4.000).

¹⁰ Yéésú a taalibe yi yípútée haal gaala, wa suute deyi Dalmanutaa.

*Kimtaana kaa'id' Yéésú farisenja ra
(Saame Maccëe 16.1-4)*

11 Lahte bis, i farisenj saamu olsohi Yéesú, ayute na gonlu a ri. Wa nahute ri paŋ kimtaani nay teebee biti Koope daa wol ri.

12 Yéesú léeysídté keeñ, won tih : « Yi tah don fi bëy jamanii beh, don na meeluu kimtaani kola' Koope na ? Mee ron won kaaf ka ra ee : don ii teeɓu kimtaan. »

13 Yéesú antee waa hel daaha, haalaatte gaala, bani taalibe yi na suu búgí yíníi laaha.

Tígë teem affi taalibe ya ra

(Saame Maccëe 16.5-12)

14 Na suu wa ra, taalibe ya halute kúrëelëh mbúurú. Wa húmú lahuu mbúurú yínë kut waa na filiɓ gaala.

15 Yéesú na líkín wë won tih : « Wëettiýíi affon ! Lah mëytíi lëwíirí farisenja a lëwíirí Erot* . »

16 Taalibe ya na capituu wonu tih : « Biti yen lahuy mbúurú daa tah dī won yii bah. »

17 Bi yúh Yéesú yee na wonu wa ra, dī tahte won wa tih : « Don capituu yi biti don lahuy mbúurú ? Kon don yíih sē' yúhë doom te don kélíih nē ē ? Affon túlë'té rí ē ? »

18 Don na élíh te don lahute íl ē ? Don na kélíih te don lahute nuf a ? Don nérśúuy

19 bee húmú lecsa' mi mbúurú yí iippa woruu bëewí júnńí iippa (5.000) ra a ? Négírúu wooñnjiida ra, wa líif dama dīh ? » Wa wonu ri tih : « Wa húmú líif dama sabboo a dama ana. »

20 Di baatte won wa tih : « A bee húmú lecsa' mi mbúurú yí paana ya yeru bëewí júnńí iniilla

* **8:15 8.15** *lëwíirí farisenja a lëwíirí Erot* : Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

(4.000) ra, négírúu wooñnjiida ra, wa húmú líif dama díh ? » Wa wonu ri tih : « Wa húmú líif dama paana. »

²¹ Di won wa tígí daaha tih : « Don kélíh nē keloo doom a ? »

Búumndë pay Yéésú rë

²² Yéésú a taalibe yi lahute Betsaydaa. Di komute búumíɗ daaha, ɗagute biti ɗi tík ya'i sun fi.

²³ Di hampe ya' búumndë, nookke ri, ɗúhíɗté rí gina, antee rií leef muluuc íl, tíkké ya' yi sun fi, meelte ri won tih : « Fu ot yin na woo ? »

²⁴ Búumndë yeelte, won tih : « Mi otte i ow na tilú, ndaa wa madduu ti tal kilik nen. »

²⁵ Yéésú tíkëetté ya' yi íllë. Yeela' búumndë ngëey ɗë, ɗi wahte, íllë lante ces.

²⁶ Tígí daaha, Yéésú nahte ri saañ faam na won ri tih : « Ngana ñeya' filiɓ gina ! »

Woni Peer biti Yéésú daa Buura Koo fal ri ra (Saame Maccëe 16.13-20 ; Lúkkë 9.18-21)

²⁷ Filoon fi baaha, Yéésú a taalibe yi koluute na suu ginna hëbís Sesare Fílíp. Homuu wa waala ra, ɗi meelte wa won tih : « Bëewë wonuu biti daa mi wah ? »

²⁸ Wa wonu ri tih : « Lahte bëewí wonu biti daa fu Sañ Batis, lahte yi wonu fu yonente Éelí, i ow kay ɓal wonu ti fu ow di yonente ya. »

²⁹ Di meelilte wa won tih : « A ɗon, ɗon wonu biti daa mi wah ? » Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra. »

³⁰ Tígí daaha, Yéésú kadda'te wa won ow yii lej na.

*Woni Yéésú bití dī ay húl, dī koloh búudé rē
(Saame Maccée 16.21-23 ; Lúkkē 9.22)*

³¹ Yéésú dala' teeḅi taalibe yi tígí daaha, won wa tih : « So' mi Koy-ḅēe', mi wadtee mok níi mok : ḅaha ya, kélfē yí seeyoh ya a yēeddēh yí kootii Mēyíis ii soo faha' tík íl ; may hawu húl, te waali éeyē fē filoon fi húlí sē', may koloh búudé. »

³² Di wonte wa unni lante yii baaha. Tígí daaha, Peer dēekké rí, wa éccúuté, na won afa.

³³ Ndaa Yéésú yíssēhté, yeelte taalibe yi, na anti won af Peer won tih : « Wuloh so' Seytaane ! Doni Koope bokuuy ḁee oluu ḁon yii bee ra ; fu ot olad ow. »

*Dee wadti ñéerúun a Yéésú rē
(Saame Maccée 16.24-28 ; Lúkkē 9.23-27)*

³⁴ Yéésú antee dēek ḅēewē a taalibe yi, won wa tih : « Bēyí faha' ñéerē' a so', dī helan íñi afi, enoh kurwahi, anti ñee tal so'.

³⁵ Bēyí núp húl ay ñak ñíiní ; ndaa ḅēyí tah ñagi ñíiní af so' a Uni Neba, ay lah pesa na ḁúmēh rē.

³⁶ Kaah neh bití alal mi ēldúnē caleh ow yaay ñíiní ē ?

³⁷ Ñíiní yaayute ay tosuu ḁíh ?

³⁸ Bēyí íñi so' a wonni so' tah ri sopoh fíi ḅēy jamanii bee yégúy Koope te dékúu bakaad yee ra, so' mi Koy-ḅēe' may rii súugēh yíin nay mii aye filiḅ ndami Baaso', mi ñéerē' a malaaka yi sela ya ra. »

9

¹ Yéésú baatte won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte bëewí ewu ñon na deh, balaa wa húl, wa ay ot Nguur ki Koope aye a doole. »

*Teeba'i Yéésú ndami
(Saame Maccée 17.1-13 ; Lúkké 9.28-36)*

² Waal pëenë filoon fe, Yéésú dëekké Peer, Saak a San, hécëhté a wa, kúdté wë sun fi danj utte. Lahuu wa ra, Yéésú lofisohte fii wë ;

³ búuɓɓi naa' naa'o nii na tak. Lahay bëyi ee feey fa min hos búuɓ nii naa'a' daaha.

⁴ Dee a deh, wa olute yonente Éelí a Mëyiis feeñiyuute na gonlu a ri.

⁵ Peer tahte won Yéésú tih : « Bahaa, neɓpe biti yen homun tígí deh, fun yíp dút éeyë : fu lah yínë, Mëyiis yínë, Éelí yínë. »

⁶ Peer húmú yéeh iña na won ñi ra ndah tiidë homuu bani taalibe yi ana ya ra.

⁷ Tígí daaha, lahte nérí acce, húunté wë ; un ñofohte filiɓ néré won tih : « Bee daa Koy so'. Mi faha'te ri nii faha'. Síkirii rí ! »

⁸ Taalibe ya yípútée olsoh hatni baa béeeɓ, ndaa wa olliluy ow, henay Yéésú a afi kut daa tasu waa na.

⁹ Wa koluu daaha na cépú danja. Wa homu cébë, Yéésú kadda'te wa fiillí yee olu wa ra nii bín kolaa ñi fi Koy-bëe' búudé rë.

¹⁰ Wa habute yee won wa Yéésú rë, ndaa wa na meelantuu hanndal ki wa biti yi daa koloh búudé.

11 Tígí daaha, wa meelute Yéésú wonu ri tih :
« Yi tah yéeddēh yí kootii Měyíis na wonu biti
Éelí wadtee nimil paay ? »☆

12 Di tahte won wa tih : « Ahaŋkay ! Éelí
wadtee nimil paay yugusa' iña béeḅ. Ndaa wona
won Téerēe biti ɓal Koy-ḅēe' ay mok nii mok, te
ḅēewē ii rii faha' tík il rē, ɗon oluu ri dīh ?

13 So' mi beh, mee ron won ra ee biti Éelí
nimilte, ḅēewē pagute ri yii neba' wa ti ḅee
bíníyúu rí Téerēe rē nen. »

Payi kúkēyē yin na ham dī ra

(Saame Maccēe 17.14-21 ; Lúkkē 9.37-43)

14 Tíluu wē nii wa lebuute taalibe yi kayya ra,
wa olute biti lahte dúukēlí ḅēewí wērúte wē, te
i ow di yéeddēh yí kootii Měyíis na gonlu a wa.

15 Oluu ḅēewē Yéésú rē, wa béeḅ éemúte, wa
yípútēe rii téebílēh na suu wodohi.

16 Yéésú meelte wa won tih : « Doni wa gonlu
sun yih ? »

17 Ow di ḅēewē tahte won dī tih : « Bahaa, mi
kom ɗo koy ki yaali so' koon ; dī laha' yébitēh fí
kadda'te ri won.

18 Tígí habaa ri yébitēh fē béeḅ, hom kéendē'
rí feey, búgē púumé, dī ɗoḅe síssí, faana hen
jidḅil. Mi ɗaŋke taalibe yu lígí yébitēh fē, ndaa
wa mínih yin na. »

19 Yéésú tahte won wa tih : « Don fi ḅēy
jamanii bee gémúy Koope yee ra, may home ɗon
na mi mújdé rēn nii kirih ? Kémí sē' kúkēyē deh
! »

20 Di komute ri. Ola' ri Yéésú, yébitèh fë hégíycé faan kúkëyë bëeb, kéenídté rí feey, dī na pínínèh, búgë nè púum.

21 Yéésú meelte boffa won dī tih : « Yii bee dal ri ham kiritih ? » Boffa won dī tih : « Yaa dal ri ham deef dī yutuud ní a deh.

22 Yee ee na yébitèh fë ham dī raa sah, hom yeja' ri filiḅ kii mbée filiḅ muluḅ fahee hawi húl. Fu mín yin na raa, yérém fun, fu habra' fun na.

» 23 Yéésú won dī tih : « Fu won nda mi mín yin na raa a ? Lahay yii wooñ bëyí gémpé. »

24 Boffi kúkëyë yíppée tah won tih : « Mi gémpé, ndaa habra' so' filiḅ ngémí yutuuda laha' mi ra ! »

25 Ola' Yéésú biti bëewë ee baatuu ac ḁa, dī digidte uni won yébitèh fë tih : « Yébitèh fí bee na likil ow kadda' ri won ra, daa mi na túuy dë yedḁi kúkëyí beh, te ngana habil ri ! »

26 Yébitèh fë yíppée ḁaas fon, hégíycé faan kúkëyë hégíyí misikke antee rii yeris. Kúkëyë hente limaac ti húlíd nen, tahte ní lahte ow caak di bëewë maasuu ra habuu biti dī húlté.

27 Ndaa Yéésú hampe ya'a kélídté rí, kúkëyë canke.

28 Laha' Yéésú faam níi bani taalibe yi ḁaayute ra, wa meelute ri wonu tih : « Yi tah lígí yébitèh fë wooñ fun ? »

29 Di won wa tih : « Yébitèh yë madu dëe ra, ḁañ Koope na doṇ daa mín wëe lík. »

Waa! ana fa wona' Yéésú biti dī ay húl, dī koloh búudé rë

(Saame Maccëe 17.22-23 ; Lúkkë 9.43-45)

³⁰ Koluu wa daaha ra, wa na húusú Galile, te Yéésú húmú fahaay bití ow yúh baaha ;

³¹ dí faha' bití dí teya yéeddí taalibe yi. Di won wa tih : « So' mi Koy-bëe', may yaayu bëewë, wa hap so' húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí sê', may koloh. »

³² Ndaa taalibe ya húmú yíh yee faha' ri waa won ña, te wa kaañuy rii meel.

Bëe' lukki gaan ña

(Saame Maccëe 18.1-5 ; Lúkkë 9.46-48)

³³ Lahuu wa Kafarnawum wa haalute faam ra, Yéésú meelte wa won tih : « Don húmú gonluu yi waala ? »

³⁴ Ndaa wa lofuy ri, af bití homuu wa waala ra, wa taasantuu bëe' lukki gaan waa na ra.

³⁵ Tígí daaha, dí tookke, dëekké wa fi sabboo a ana ya, won wa tih : « Bëyí faha' kèllëh, dí tahan millë', hen sùrgíi bëewë bëeb. »

³⁶ Di antee bëb kúkëy yutuud, kúdté rí leelii wa, meebpe ri tíkké rí ñañi antee waa won tih :

³⁷ « Bëyí af so' tah dí ham kúkëy ti bee nen a ya' ana, ñeef dí ham so' ; te bëyí ham so', ñeef dí habay so' don, ndaa hampe bëe' wol so' ra ñal. »

Bëe' në líkë' yébitëh a tii Yéésú rë

(Saame Maccëe 18.6-9 ; Lúkkë 9.49-50 ; 17.1-2)

³⁸ Sañ won Yéésú tih : « Bahaa, fun olute bëyí líkë' yébitëh tiyu. Bití ri noneh yen na tahte fun kadduute ri. »

³⁹ Yéésú won tih : « Ngënë keddíi rí ! Ow mínëh paga' kimtaan tii so' nñi woc, dí anti wone yin ños sun fi so' filoon fe.

⁴⁰ Yúhí bití bëyí kaa'aay yen, ñéerë' a yen.

41 Te bëyí on ñon muluɓ han wuti yaha yutuudɗa saha, af biti ñon nonu bëewí sē' mi Kiristaa na raa, mee ron won kaaf ka ra ee biti bëyí baa ay liil waafi.

42 Ndaa mas bëyí beke ow di taalibe yi so' bakaadɗ, wa fi tunji yee gémú soo na yee ra ! Biti ri poku la' gaan luum betu kisi, daa gén dñi na.

43 Kon hena biti ya'u ay roo beke bakaadɗ, lece ri, fu haala' pesa na dñmeh rē a ya' yinē kut, daa gén biti fu haala' safara a ya' ana, filib kii kē ii mēssi yim rē. [

44 *]

45 Hena biti kotu ay roo beke bakaadɗ, lece ri, fu haala' pesa na dñmeh rē a kot yinē kut, daa gén biti fu betu safara a kot ana. [

46 †]

47 Te hena biti ilu ay roo beke bakaadɗ, lukute ri, fu haala' Nguur ki Koope a il yinē kut, daa gén biti fu betu safara a il ana,

48 tigi ceginnē na ñamu faan ra na hulih, te kii kē ii yim faw.☆

49 Yuhí biti bëyí ot fu bëeɓ ay ñaanuu kii.

50 Miraa yii wunte, ndaa wa lahlilay caŋka raa, wa ay nimiliruu caŋkii wa dñh ? Lah lehí caŋka ti miraa nen, te ñon lah jaamma hanndal kon. »

10

* 9:44 9.44 Bëewē húmú ñeyaatu unni yee bín fē wora'i wa bëewē rē, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : *tigi ceginnē na ñamu faan ra na hulih, te kii kē ii yim.* † 9:46 9.46 Saame 9.44 di bínēe feey fi téerēe. ☆ 9:48 9.48 Saame Isayii 66.24

*Yii lenjke yes kood'**(Saame Maccëe 19.1-12 ; Lúkkë 16.18)*

¹ Filoon fi baaha, Yéésú kolohte daaha saañce deyi Yúdée a hatni yínii laahi Yurdenj. Laha' ri ra, i ow caak aylute dñi na, dñi yampe na yëedídf wë ti di na paga' ri merees nen.

² Lahte farisenñi ayute na saamu olsohi, meelute ri nda ow wadtee mín yes belebi raa.

³ Di won wa tih : « Mëyíis won dñon yih ? »

⁴ Wa wonu ri tih : « Mëyíis won biti ow mín yes belebi biti ri saam kéedí mín teeḃa' biti dñi yesse kooda. »

⁵ Yéésú won wa tígí daaha tih : « Súhí dñon keenñ daa tah Mëyíis bíníyídf dñon yii bah.

⁶ Ndaa, bíníyúté Téerëe biti dalaani ëldúnë, Koope “sak ow yaal a ow beleḃ ;✠

⁷ yii baa daa tah ow yaal ay bísëh a boffi a yaafi, pokoh belebi na,

⁸ wa hen yínë.” Daaha, wa henluy ana, wa tasu yínë.✠

⁹ Kon iñi Koo daa boolla' wa, ow ḃanan waa ḃaralsa' ! »

¹⁰ Lahuu wa faam ra, taalibe ya meelute Yéésú yii lenjke yii baaha.

¹¹ Di won wa tih : « Yaali yes belebi, kood' beleḃ kay, njaaliyohte.

¹² Te belii yes yaali, kooroh a yaal kay, njaaliyohte bal. »

*Yéésú a tunjka**(Saame Maccëe 19.13-15 ; Lúkkë 18.15-17)*

✠ **10:6 10.6** Saame Dalaana 1.27 ; 5.2

✠ **10:8 10.8** Saame

Dalaana 2.24

13 Filoon fi baaha, lahte bëewí homu komi Yéésú i kúkëy, fahuu biti dī tík ya' yi sun fi wa barkel wa, ndaa taalibe ya na wonu affi wa.

14 Ola' Yéésú yii baaha, keeña haayte, dī won wa tígí daaha tih : « Yédđí tunka ac soo na, ngënë keddíi wë ! Yúhí biti Nguur ki Koope saamđu mani wa.

15 Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí habaay Koope buur ti dee haba' kúkëy Koope ra nen, ii hëelíđ Nguur ki. »

16 Yéésú antee beɓ tunka, tíkké ya' yi sun fi wa barkelte wa.

*Bëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope
(Saame Maccëe 19.16-30 ; Lúkkë 18.18-30)*

17 Yéésú hom saaña, lahte bëyí acce a múkë, yekke fíyí, meelte ri won tih : « Yëeddëhí baahi beh, mi wadti paga yi nii mi lah pesa na dúmëh rë ? »

18 Yéésú won dī tih : « Fu dëekë' së' baah a ? Yi daa baah ? Henay Koope, lahay bëyí baahte.

19 Fu yúh iña túuyë' Koope ra maan ? “Ngënë mësú bëem ow ; ngënë mësú njaaliyoh ; ngënë mësú loh ; ngënë mësú felid ow ; ngënë mësú nofa' ow don beɓ iñi ; lah tēppítí baappon a yaayyon.”☆ »

20 Bëe' won dī tih : « Bahaa, yii wad so' iñyaa bééɓ mi ñee na kúkëy kí së' nii a deh. »

21 Yéésú yeela'te ri íllí wunte, antee ri won tih : « Fu talla' yin yínë : paye fu yaay iña laha' fu ra bééɓ, fu wora' cadum fa ñëkíđdë. Hen daaha

☆ 10:19 10.19 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.12-16

raa, fay lah alal sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'. »

²² Ndaa kela' bëe' unni yah, kanama ñúussé, dī kolohte na saañ. Bi caak ri alal nīi caak, yaa misikke ri keeñi nīi misik.

²³ Yéesú yeelte taalibe yi, won wa tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte yíkée yí alalla na ! »

²⁴ Unni yaa kúnté affi taalibe ya. Yéesú beyaatte una won wa tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte këewé !

²⁵ Géléem haal gúl kúuc, daa lukki yooɓ biti yíkée alal haal Nguur ki Koope. »

²⁶ Affi taalibe ya baattee kúnèh, wa na meelan-tuu hanndal ki wa wonu tih : « Kon daa míntí múc ? »

²⁷ Yéesú yeelte wa, won tih : « Ow mínèh múcèl afi, Koope kut daa mín rīi múcèl, ndée lahay yīi wooñ Koope. »

²⁸ Peer won dī tígí daaha tih : « Bahaa ole ! Fun helute iña béeb, fun ñeyute talu. »

²⁹ Yéesú won dī tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí af so' a Uni Neba tah dī hel faami, koy-yaayyi, yaafi, boffi, koyyi mbée feeyyi,

³⁰ dī ay lah bina-bina waa na béeb tíméer (100) di pesee ke yen feey fi beh : faam, koy-yaay, yaay, baap, koy a feey, boolla' biti dī ay moklu ; te fayu, dī ay lah pesa na dúmèh rē.

³¹ Ow caak di bëewë këllúu woteh ra ay mǐllë' fayu, te ow caak di bëewë mǐllúu woteh ra ay këllèh fayu. »

Wali éeyë fë wona' Yéesú biti dī ay húl, dī koloh búudé rē

(Saame Maccëe 20.17-19 ; Lúkkë 18.31-34)

³² Filoon fi baaha, Yéésú källéhté wë, wa na suu Yerusalem. Keeññi taalibe ya tookay, te bëewë ñeerúu a wa ra néekíñúuté. Yéésú dëekílté taalibe yi sabboo a ana ya, na teef wa yee na saañ rii kate ra.

³³ Di won wa tih : « Síkíríi ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, gina nay tíkúu so' mi Koy-bëe' ya' yi kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë. Wa ay soo aattiya' húl, tík sè' ya' yi bëewë yëwúf neh ra.

³⁴ Wa fi yaa ay soo ñaawal, tuulsa' so', labisa' so' laraw, an soo hap húl. Te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may koloh búudé. »

*Yee fahuu koyyi Sebede ra
(Saame Maccëe 20.20-28)*

³⁵ Saak a Sañ koyyi Sebede lebuute Yéésú, wonu ri tih : « Bahaa, fun fahuu biti koon fu pagid fun yee nay fun roo däge ra. »

³⁶ Di won wa tih : « Don fahuu biti mi pagira ron yih ? »

³⁷ Wa wonu ri tih : « Fun dāgu biti koon fu hom ndamu fayuu raa, fu on fun fun took hëbísú : bëyí yínëe hom ya'i ñamaa fu, yínëe hom ya'i sugu fu. »

³⁸ Tígí daaha, Yéésú won wa tih : « Don yíh yee dāgu don ra. Mbaa don kaañute han gulii kofeel ka nay mii hane ra ? Don kaañute húus coono fa nay mii bëtsúu bëtsí henay bëtís a muluβ ra a ? »

³⁹ Wa wonu ri tih : « Fun kaañute ri kay ! »
Di tahaatte won wa tih : « Kaah biti don ay han gulaa nay mii hane ra, don ay húus coono fa nay mii bëtsúu rë.

⁴⁰ Ndaa yii lenke toogi ya'i ñamaa fi so' mbée ya'i sugu fi so', daa mi na ona' ri neh ; bëewë Koope waayid' wa tikkí yaa ra daa lahuu wa. »

⁴¹ Yúhúu taalibe yi sabboo ya tasu ra yii baaha ra, wa neebuute Saak a Saŋ.

⁴² Yéésú dëekké wë béeb tígí daaha, won wa tih : « Don yúhúté bití yíkée yí ginna a bëewí gaanna hom ñaamluu bëewí kayya ñaamlóo, noote wa !

⁴³ Ndaa yii baaha waray laha' daaha hanndal kon. Ow di don na faha' hen ow gaan raa kay, di henan súrgíi bëewí kayya.

⁴⁴ Te bëyí faha' hen kélfé don na, di henan ñaami bëewí kayya béeb.

⁴⁵ So' mi Koy-bëe' sah, mi aay bití bëewë nay hene súrgë yí sè'. Mi ac bití kay, daa mi nay hene súrgíi bëewë níi mi yera' ñiin sè' tosaa pes ow caak. »

Payi búumndë hínú Bar-Tímé ra

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Lúkkë 18.35-43)

⁴⁶ Lahuu Yéésú a taalibe yi Yéríkëe níi wa na dúhú gina ra, i ow caak ñeyute talli wa. Lahte búumndí hínú Bar-Tímé, húmú took búk waala na saraatoh. Di koy Tímé.

⁴⁷ Kela' ri bití yaa Yéésú fí bëy Nasaret ra, di fonke won tih : « Yéésú, sédí Dawit, yéré́m sè' ! »

⁴⁸ Ow caak na wonu afa, fahuu bití di héddëh ; ndaa ri lukki fon na na won tih : « Sédí Dawit, yéré́m sè' ! »

⁴⁹ Tígí daaha, Yéésú canke, won tih : « Wëní rí ac. » Wa dëekúté rí wonu ri tih : « Namee héddëh fu koloh ! Di ee roo dëek rë. »

⁵⁰ Búumndë bette sabidoori, hente bërít kolohte, deefidte ri.

⁵¹ Yéésú meelte ri won tih : « Fu faha' biti mi pagira ro yih ? » Búumndë won dī tih : « Bahaa, page nū íllí sē' wërsēh, mī mín ot ! »

⁵² Yéésú won dī tih : « Fu mín saañ, ngémú tahte fu wahte. » Íllē yíppée wërsēh, dī na ot. Di ñeete tal Yéésú wa na suu.

11

Haali Yéésú Yerusalem

(Saame Maccëe 21.1-11 ; Lúkkë 19.28-40 ; Sanj 12.12-19)

¹ Tíluu Yéésú a taalibe ya nū wa lebuute Yerusalem, yeedda' ki Betfase a Betani, hēbís danj Ēlííffē rē, Yéésú wolte ow ana waa na

² won wa tih : « Pëyí gina fii bín, dón haale na rek, dón ay naa dēef cúmbúr mbaam poku, bi ow yëegírëy rí. Lah pëkísí rí, dón kom so' ri.

³ Ow meel ron yee tah dón na pëkísú rí rēe, lah wēnī rí biti Yíkēe daa sohla' rí, te dī woc na raa, dī ay rii yíppí nimilid. »

⁴ Taalibe ya koluu daaha suute. Lahuu wa ra, wa dēefute cúmbúr pokute íl faam di búk waala ; wa pëkísúté rí.

⁵ I ow di bēewē húmú daaha ra wonu wa tih : « Don pagu yi bal ? Yi tah dón na pëkísú cúmbúre ? »

⁶ Taalibe ya wonute wa yee nah wa Yéésú rē ; daaha, bēewē yedfute wa suute.

⁷ Wa komute Yéésú cúmbúre, larute sabidoorri wa sun, Yéésú yaagohte.

⁸ I ow caak anutee beɓ sabidoorri wa larute waala, yee haalu luufa saamute i ya' kilik hilsid, larute waala bal.

⁹ Bëewë bééɓ, dala'te yee paa'uu Yéesú fí a yee paa'uu ri filoon ra béyruté unni wa sun na njoobu ri wonu tih :

« Oosaanaa ! Koo laha ndam !
Koo-Yíkëe barkela bëe' dī wol ri ra ! »[☆]

¹⁰ Koo barkela Nguur ka na ac ɗa !
Koo barkela Nguur ki ciffi yen Dawit !

Oosaanaa ! Koo laha ndam di sunaa-sun ! »

¹¹ Yéesú lahte Yerusalem, haalte Faam fí gaani Koope, kénsëhté filiɓ bééɓ. Bi elkuu wa, bani taalibe yi sabboo a ana ya koluute suute Betani.

Cuñi eena lahay koy ra

(Saame Maccëe 21.18-19)

¹² Na ɗúhú wë Betani kéy fín rë, yaab hampe Yéesú.

¹³ Di séenté tal eeni kiffé, dī ɗalte kénsëhí nda ri lahte koy raa ; ndaa laha' ri na ra, gét nëe saaf, dī olay na koy, deef wahtu been een lahay doom.

¹⁴ Yéesú won eena tígí daaha tih : « Ow ɗamaayti ñamil koyyu faw ! » Taalibe ya koluute yee won dī ra.

Lígí yaayoh ya Faam fí gaani Koope

(Saame Maccëe 21.12-17 ; Lúkkë 19.45-48 ; Sanj 2.13-22)

¹⁵ Lahuu wa Yerusalem Yéesú haalte baylii Faam fí gaani Koope ra, dī yampe na lík yaayoh ya a lomoh ya homu na ra, júlkeñcé taabulli bëewë në lofrantuu hélíis rë a ñaanni yaayoh yi bédú yë.

[☆] **11:9 11.9** Saame Kañaa ya 118.26

¹⁶ Di kadda'te ow kúf yii tappe iñyaaha daaha, di Faam fi gaani Koope.

¹⁷ Di na yëedídf wë won tih : « Koo wonay Téerëe bitih : *“Faam so' ay wonuu faam fa na daguu so' heetta béeb rë”*✧ ë ? Ndaa don yíssuté rí *“faam lohoh”*✧ ! »

¹⁸ Keluu kélfë yí seeyoh yi Faam fi gaani Koope a yëeddëh yí kootii Mëyiis iñyaaha ra, wa na saamu dee nay wa rii hawee húl rë ; ndaa wa kaañuy ri af biti dúukëli bëewë éemuté iña na yëeddë' rí rë.

¹⁹ Fíníin fín, Yéesú a taalibe yi dúhúté gina.

Tal eena cuju ra

(Saame Maccëe 21.20-22)

²⁰ Na suu wa káy ñaaf fin cúb rë, wa olute biti tal eena súhté nii lahte keeña.

²¹ Peer nérsëhté yee húmú lah ra, dī won Yéesú tih : « Bahaa ole kan ! Tal eena cuñ fu ra súhté kok. »

²² Yéesú won wa tih : « Gémí Koope.

²³ Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí nah ñañ bee ñofoh dee saañ yípée kısı, te dī laheh nuf ana na, dī gém biti yee won dī ra ay lah raa, dī ay ri rii pagid.

²⁴ Daa tah mi won don tee : yii ñañ don Koope béeb, lah gémí biti don liilute ri nii wocce ; yii baaha ay lahee ñaaha.

²⁵ Te don koloh ñañ Koope ñeefa don habrute ow yin keeññon raa, lah bëelí rí, nda Boffee ke ron sunaa-sun mín ron baal tooññon bal. [

26 *] »

*Tígë dúhë' sañ-saňi Yéésú rë
(Saame Maccëe 21.23-27 ; Lúkkë 20.1-8)*

27 Lahaatu wa Yerusalem ra, Yéésú haalte filiḅ Faam fi gaani Koope na tîlëesëh. Kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh yí kootii Mëyíis a ḅaha ya deefrute ri,

28 wonu ri tih : « Fu paga' iña na paŋ fu ra sañ-saňi bih ? Daa nah ro paŋi wa ? »

29 Yéésú won wa tih : « May ron meelee yin yínë kut. Don tiil so' na raa, may ron teef ḅëe' yed' so' sañ-saňa na paga' mi wa ra.

30 Bëtsë në húmú bëtís Saŋ ḅëewë rë, Koope daa húmú nah ri mbée ḅëewë ? Tíilí së' ! »

31 Tígí daaha, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope daa nah ri raa, dī ay yen meel yee tah níi yen gémúy iña won Saŋ ra.

32 Te yen won biti ḅëewë daa nahu ri raa, yen ay oluu díh ? » (Wa kaañuy, ndée ḅëewë ḅéef habuu Saŋ yonente kaah).

33 Wa wonu Yéésú tígí daaha tih : « Fun yíih yin na ! » Di nampee waa won tih : « Kon so' ḅal, mii ron won ḅëe' yed' so' sañ-saňa na paga' mi wa ra. »

12

*Anili línëh yí reseñña sohooru ra
(Saame Maccëe 21.33-46 ; Lúkkë 20.9-19)*

* **11:26 11.26** Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ḅëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : *Ndaa don baaluy ḅëewí kayya raa, Boffee ke ron sunaa-sun ii ron baal bakaad'ḁa pagu don ḁa ḅal.*

¹ Filoon fe, Yéésú na goneel a wa ñeya'te wa anil won wa tih : « Laha' bëyí húmú yíp meey reseñ, líkké rí, yugusse tígë nay pooyuu reseña ra, saampe dút, dī antee rii yera' ndalu, saañce ñaaf.

² Nona' reseña ra, dī wolte súrgë línëh yë në, nda wa yed' dī wodi.

³ Ndaa laha' ri ra, línëh yë habute ri, labute ri labbi misikke, anutee rii yeris dī nimila'te ya' holon.

⁴ Yíkíi meeya wolaatte súrgë kay línëh yë në. Laha' ri ra, wa labute ri af, solute ri solli misikke.

⁵ Di wolaatte súrgë kay. Laha' dī fi baa ra ñal, línëh yë hawute ri húl. Di wolte súrgë caak filoon fe. Lahluu wa fi yaa ra, línëh yë labute yee labbi misikke, hawute yee húl.

⁶ Koy ki yaala dī faha'te ri nūi faha' ra daa tas dīi na. Di wolte dī fi baa línëh yë në ñal, na won nufi tih : “Man biti wa ay yed' koy so' cér !”

⁷ Ndaa laha' koy ka ra, línëh yë wonu hanndal ki wa tih : “Lamoha abee kan ! Ëyí yen hap dī húl, meeya hen bi yen.”

⁸ Wa yípútée ríi ham, hawute ri húl, betute búudé fë énfí meeya. »

⁹ Tígí daaha, Yéésú won bëewë tih : « Yíkíi meeya ay millée pañ yih ? Di ay aye ayo, hap línëh yë bëeb húl, anti saam i línëh kay, yed' wa meeya.

¹⁰ Don mësútée tee'a' a unni yee Téerëe maan ?

“La'a habuu tabahoh ya biti lahay njiriñ ra daa millë' ham lasa.

¹¹ *Koo-Yíkëe daa paga' ri daaha*

te ri nebpe yeel lool."☆ »

¹² Yúhúu kélfē yí yēwúdfē biti Yéesú yulid anili baa sun fi wa ra, wa na saamu dee nay wa rii habee ra, ndaa bi kaañuy wa dúukélí bēewē, wa heluu ri daaha, suute.

Túmí buur

(Saame Maccēe 22.15-22 ; Lúkkē 20.20-26)

¹³ I farisenj a i ow di bēewí Erot woluute Yéesú nē, nda wa mín rii fíir di iña na won ri ra.

¹⁴ Wa ayute, wonu ri tih : « Bahaa, fun yúhúté biti fu wona' kaah, te fu neehay ow ; fu na yeeleeh ow jēmmíi. Fu yēeddē' yee naha' Koope ra kah-kah. Kon won fun nda kootii yen ona'te biti Sesaar* yeru túm mbée onaay. Fun warutee yera' aa, fun waruy yera' ? »

¹⁵ Bi yúh Yéesú biti wonni wa teem búkkí wē, dī won wa tih : « Don ay fíiré sē' ē ? Kēmí sē' héliis hanjar dee mi ot. »

¹⁶ Wa komute ri hanjara, dī antee waa meel won tih : « Netli wah a tii wah daa na ? » Wa wonu ri tih : « Yi Sesaar. »

¹⁷ Dī won wa tígí daaha tih : « Kon yérí Sesaar yee laha' ri ra, don yed Koope yee laha' ri ra ! » Wa éemúté wona níi éem.

Yii lenje koloh búudé

(Saame Maccēe 22.23-33 ; Lúkkē 20.27-40)

¹⁸ I sadusenj, wa fa wonu biti koloh búudé lahay ra ayute Yéesú nē bal, wonu ri tih :

☆ **12:11 12.11** Saame Kañaa ya 118.22-23 * **12:14 12.14** Sesaar : Bín fē, bēyí húmú hen buur di Rom bēeb dēekúu dāaha.

¹⁹ « Bahaa, Mëyíis húmú túuycé yen bitih, bëyí húl hel beleb te deef bani belaa liiluyti lah koy, ñeedë wadtee lam belaa, saamid bahii tal.

²⁰ Te kíilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee baha waa na ra koodte, bani belaa liiluyti lah koy, dī húlté.

²¹ Bee ñee na ra koodte belaa, wa lahuy koy, baa húlté. Bëyí éeyë fë ñeyilte kotta, húlté.

²² Na hen daaha nūi wa fi paana ya béeb, ñeyute kooda, húlúte te ow lahay na koy. Filoon fe, dī fi belaa tahte bal húlté.

²³ Kon leegi, yiin nay kolee bëewë búudé rë, daa nay lahee belaa waa na te wa béeb koorute ri ? »

²⁴ Yéesú won wa tih : « Biti don yíih yee won Téerëe rë, a dee laha' Koope doole ra, daa tah don hëllë' neh a ?

²⁵ Yiin nay kolee bëewë búudé rë, yaal a beleb ii kooranta' ; pesi wa kay, ay madee a pesi malaaka ya sun-Koo nen.

²⁶ Te yii lenke kolohi bëewë húlú rë búudé, don yíih yee bíní Mëyíis filiib téerëe rë ë ? Koope wonte filiib dúufë na njaaroh ra biti daa ri *Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop.* »☆

²⁷ Yéesú baatte won tih : « Kon Koope, dī Koope fi bëewë húlú rë neh, dī Koope fi bëewë na pesu ra. Don hëllúuté hëllë'í misikke. »

Túuyë'ë lukki gaan da

(Saame Maccëe 22.34-40 ; Lúkkë 10.25-28)

²⁸ Ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis kelohte gonli wa, te dī otte biti Yéesú wonte unni lante na lof

dí sadusenŋa ra. Di yíppée ríi leboh won ri tih : « Túuyë'í bi daa lukki lah solo di túuyë' yë në bééß ? »

²⁹ Yéésú won dí tih : « Túuyë'ë lukki lah solo ra daa ri beh : *“Síkíríi ðon fi Israyel ! Koope daa Yíkú yen, te dí kut daa Yíkëe ;*

³⁰ *kon lah fëhú Koo-Yíkëe di keeññon bééß, di peson bééß, di nuffon bééß a dooloon bééß.”*☆

³¹ Túuyë'ë ñee na ra daa ri beh : *“Di fahuu ron affon, lah fëhú moroommon ðaaha.”*☆ Lahay túuyë' kay bi luk yaa lah solo. »

³² Bëe' won Yéésú tih : « Bahaa, baa kaah ! Yee won fu ra lahte. Yíkëe yinë kut, te henay ri lahay Koo kay.

³³ Ow bééß wadtee ríi faha' keeñi bééß, di nufi bééß, a doolii bééß ; te ri wadtee faha' moroomi ti dee faha' ri a fi ra nen. Yaa daa gén hawidfa na tamru bëewë Koope ra bééß níi sooy ra, a sarah bééß. »

³⁴ Ola' Yéésú bití bëe' ñaañce dee wona' ri ra, dí won ri tih : « Fu wulaay Nguur ki Koope. » Kola'te bah, ow kaañlay ríi meelil yin kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-12 ; Lúkkë 20.41-47)

³⁵ Yéésú hompe filið Faam fi gaani Koope na yëeddë', meelte bëewë won wa tih : « Yëeddëh yí kootii Mëyíis mínúu won bití Buura Koo fal ri ra sédí Dawit díh ?

³⁶ Te dí fi Dawit, húmú haala' ri Ruuh-Pesen ra, dí won tih :

☆ **12:30 12.30** Saame Nérsí Kootaa 6.4-5 ☆ **12:31 12.31** Saame Tali Léwí 19.18

*“Koo-Yíkëe won Yíkú sē' tih :
tooke hēbís sē', ya'i ñamaa fi so' deh,
nú bín nēy mú kéendée kaa'oh yu kottu feey ra.”*☆

³⁷ « Di fi Dawit dēekē' rí Yíkëe rēe, kon Buura Koo fal rí ra minē' hen sēdí díh ? » Woni neba'te dúukēlí bēewē nē síkírúu rí rē.

³⁸ Filiḅ yēeddē'í Yéesú, dí won bēewē tih : « Lah mēyťí yēeddēh yí Kootaa, wa fa tílēsúu a búuḅ gaan ra, te wa fahuu bití wa woduun a ya' ana kēemmē rē.

³⁹ Wa tookuu ñaanna kēllēh dí ílíyyē na ḁaguu yēwúḁḁē Koope ra, te daa wa na ḁébúu ñam bití ndaje lah.

⁴⁰ Daa wa lukuu maañ ḁañ ndah teeḅa'i affi wa, te añḁañ daa wa na ḅeyu alalli ḅeḅḅa yaalli wa húlú rē. Daani wa nay lukee misik. »

*Sarahi belaa yaali húl rē
(Saame Lúkkē 21.1-4)*

⁴¹ Yéesú antee took, jaanndohte ifi saraha Faam fi gaani Koope, na olsoh ḁee na ḅekuu bēewē hēlíis filiḅ ra. Caakke yíkëe alalli ḅekute na hēlíis wun-wun.

⁴² Belii yaala húlťé, ñakke nú ñak acce, ḅekke hanjar yutuud ana, yi taabeh yin.

⁴³ Yéesú dēekké taalibe yi tígí daaha, won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : saraha yera' ñēkídí bee lahay yaal bee ra, luk yi bēewí kayya ḅééḅ lah solo.

⁴⁴ Bēewí kayya ḅééḅ yeruu yee lukus alal mi wa ra, ndaa dí filiḅ ñagi, belaa yera' íña laha' rí ra ḅééḅ, yee waḁ rii pesaa koon ra. »

13

*Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fii rē
(Saame Maccëe 24.1-28 ; Lúkkë 21.5-24)*

¹ Dúhë' Yéésú Faam fi gaani Koope ra, ow di taalibe yi olsohte taah ya baylaa, won dī tih : « Bahaa, olsee dēe gaana' la' ya a dēe wuna' taah ya ra. »

² Yéésú won dī tih : « Fu otte dēe gaana' taah yi yee ra béeβ ē ? Bis ay lah, wa béeβ ay bēp ní la' ii tíkēh sun la'. Daa mi won dō ri ! »

³ Tíluu wē ní wa lahute danj Ēlíffē rē, Yéésú tookke, yíssēhté Faam fi gaani Koope. Peer, Saak, Saŋ a Anndere deefrute ri daaha, meelute ri wonu tih :

⁴ « Won fun wahtaa nay lahe yii baa ra, a yee nay teebee biti yii baa ee saañ lahe ra. »

⁵ Tígí daaha, Yéésú yampe na won wa tih : « Mēytií ! Ow banay ron nofa'.

⁶ Ow caak ay aya' tii so', won biti daa wa Buura Koo fal ri ra, te wa ay nofa' ow caak.

⁷ Don keloh yodad' haa' yi lebohte, a ban fi haa' yi wulohte raa, ngënë títí, inŋyaa waɗti laha laho, ndaa deefa túkkíi ěldúnē laheh doom.

⁸ Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ; ay lah ílíyyí feey fa ay naa hégíyēh, yaaβ haal i ílíy feey fa. Yaa béeβ ay madee a misiga na kat beleb biti lowa ham ra nen.

⁹ « Don fi yaa nék, lah héní wun affon, ndée af so' ay tah don tēekrú kēem filiβ ílíyyē na ɗaguu yēwúddē Koope ra, don labu laraw. Don ay cēgírú fíi i gēernēer a fíi i buur don seede yee yúhú don soo na ra fíi wē.

¹⁰ Uni Neba wadtee waariyu heetta béeb paay balaa túkkíi éldúně.

¹¹ Te don habu níi don kúrú kēem rēe, ngēnē sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme ra ii kola' don a, ay kolee Ruuh-Peseñ na.

¹² Bín fē, ow ay yaay koy-yaafi hawroh ri húl, baap a koohi dāaha bal, tunka ay koloh sun fi baappi wa a yaayyi wa, hawroh wa húl.

¹³ Af so' ay tah bēewē béeb kaa' don, ndaa bēyí ham híin níi dúmēenē rēe, ay múc.

¹⁴ « Tíl níi don ot yii bosa na sobeyil ra hom tígí dī waray naa hom raa, tígí daaha, bēewē nay home Yúdée rē heguun danñin (bēyí janj yii bee yúhēn !)[☆]

¹⁵ Bēyí dūh kēem, banan haal kali yin faam ;

¹⁶ te bēyí liilti saañ meey, banan nimil kali búub faam.

¹⁷ Mas belebba nay poke loo bín fē rē a yee nay bēpírē rē !

¹⁸ Dēgí Koope iñyaaha banti tee'a' a líy.

¹⁹ Mee ron won kaaf ka ra ee biti jamanii baaha ay misik misigi lēhírēy saka' Koo éldúně níi a dēh, te mani ii lēhíd faw.

²⁰ Te Koo-Yíkēe cagay ēylí bissi yaaha koon, tin ow ii múc bín fē ; ndaa bēewē dī tanis wa ra, daa tah dī ēyíl wē.

²¹ Bēyí won don tígí daaha biti “Buura Koo fal ri ra abeh”, mbée “dī abín” béeb, ngēnē gémí rí.

²² I kiristaa a i yonente padfah ay ac pañ i kimtaan a iñi éemílē'té, faha'i biti koon wa nofa' sah bēewē Koo tanis wa ra.

[☆] **13:14 13.14** Saame Dañeel 9.27 ; 11.31 ; 12.11 ; Maccēe 24.15-16

23 Mi wonte don iña béeɓ abah ! Kon lah héli nuf na ! »

Nimili Koy-bëe'

(Saame Maccëe 24.29-44 ; Lúkkë 21.25-33)

24 Yéesú baatte won tih :

« Filoon fi loola bín fë rëe,
na'a a céyín fë ay yím,

25 hulla bal hélkísëh keen,
doole ya sun béeɓ bëlkísëh. ☆

26 « Tígí daaha, bëewë ay ot so' mi Koy-bëe' mi aye filiɓ nérrë, mi ñéerë' a doolii gaante a ndam.

27 May wol malaaka yi so' wër feey fa béeɓ négírë'í bëewë tansu ra, dalaani feey fa ní lúsëenín. »

28 Yéesú baatte won tih : « Hëbí yee tiiñndúu tal karad ra affon : don ot tal karad capuse rek, don yúh biti lee ri lah koy.

29 Ti daaha nen, don ot iñyaaha lahe raa, lah yúhí biti nimili so' mi Koy-bëe' lebohte ní leboh.

30 Mee ron won kaaf ka ra ee biti bëy jamanii bee ii múk te iñyaaha béeɓ laheh.

31 Sun a feey ay múk, ndaa unni so' ii mëssi múk.

32 « Yii lenke bisa a wahtaa nay mii nimile ra, ow yéeh yin na : malaaka ya sun neh, so' mi Koy ka sah mi yéeh yin na ; Boffa kut daa yúh.

33 Kélii affon don hel nuf na, ndée don yíih wahtaa !

34 Di mín mëllúu a biti ow koloh saañ ɓaaf : di yahti saañ raa, di hel faam fa ya' yi súrgë yí, bëyí nē béeɓ a yee nay rii page ra, anti nah wohoha caŋ afi.

☆ 13:25 13.25 Saame Isayii 13.10 ; 34.4 ; Esekiyel 32.7 ; Suwel 2.10

³⁵ Kon kélfi affon ! Don yíh wahtaa nay nimile yíkíi faam fa ra : mín aya fíníin, mbée leelu elek, mbée hagam, mbée baab.

³⁶ Mëytíi ayi beetti ron, te deefa don nee'e.

³⁷ Yee won mi ron bee ra, mi wonid di bëewë bëeb : Cëgí affon ! »

14

Peeni hawi Yéésú húl

(Saame Maccëe 26.1-5 ; Lúkkë 22.1-2 ; Saŋ 11.45-53)

¹ Waal ana balaa Paagi yëwúddë a feedi mbúurú njeñe ya, kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis na saamu nufa nay waa tíkée Yéésú ya' ndaŋ feey, wa hap ri húl rë.

² Wa wonantuute biti banay hen filiib feeda, toñeh bëy gina ay kool sun fi wa.

Belaa yíin Yéésú laakkoloñ ra

(Saame Maccëe 26.6-13 ; Saŋ 12.1-8)

³ Yéésú húmú Betani faam Simoŋ fa mëssée guuñ da, tookke na ñam. Lahte belii haalte kúdté bútlí yotuu la'a na wonuu albataar ra, líiffë a laakkoloñ naarde kah-kah. Belaa konte un bútlë, yíinté laakkoloña af Yéésú.

⁴ Lahte bëewí húmú nè yaa nebaay wa, na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yahí laakkoloñi yee laha' njiriñ mi bih ? »

⁵ Wa yaayeeh hélíis caak* koon cadum fa yeru ñëkíddë ë ? » Wa yabute na wonu af belaa woni misikke.

* **14:5 14.5** *hélíis caak* : Di gerek, bíníyú deh : *dëñé tíméer éeyë* (300). Daa ganjarma légéy súrgë kíl múlguś.

⁶ Ndaa Yéésú won wa tih : « Bēelí jaambura afi ! Don moklu ri yi dēeha ? Yee pagid' so' ri bee ra, yii wunte !

⁷ Ñēkíď ii koloh filiḅ fon, don mínú wēe pagid' wahtii neba' ron ; ndaa so' mi bee mii hom filiḅ fon dee faraah.

⁸ Belaa paŋ yee mín dī rē ; dī túm sē' laakkoloñ waayďi hacadi so'.

⁹ Mee ron won kaaf ka ra ee : tígí waariyuun Uni Neba ēldúnē bēeḅ, yee paŋ belii bee ra ay naa bíllú, nuffi bēewē pay dīi na. »

Caŋi Yudaas yaayi Yéésú

(Saame Maccēe 26.14-16 ; Lúkkē 22.3-6)

¹⁰ Filoon fi baaha, Yudaas Iskariyot, ow di taalibe yi sabboo a ana ya caŋke yaayi Yéésú. Di payte kélfē yí seeyoh ya na, wonte wa baaha.

¹¹ Keluu wa woni ra, keeññi wa sosse níi sos, wa gapute ri héliis. Yudaas na anti saam wahtaa nay rii damaalee Yéésú níi dī yaay ri wa ra.

Millēení Yéésú reer a taalibe yi

(Saame Maccēe 26.17-30 ; Lúkkē 22.7-23 ; Saŋ 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

¹² Bisa d'ēb bissi feedi mbúurú njeñe ya te daa bisa na hawuu har fi Paaga ra, taalibe ya meelute Yéésú wonu tih : « Fu faha' biti fun waayďun dō reeri Paaga tígí dih ? »

¹³ Di wolte ow ana di taalibe yi won wa tih : « Pēyí filiḅ ginin, don ay tee'a' a ow yaal kúď pen muluḅ. Lah ñéyí tala

¹⁴ níi tígē nay rii haale ra. Don lah na raa, wēní yíkíi faam fa tih : “Yēeddēhē daa nah fun meel

ro lasa nay ñamee ñani taalibe yi reeri Paaga ra.”

¹⁵ Hen ñaaha raa, ñi ay ron teeñ lasi gaani paa' sun, bi yugusute ñii wocce : yii nay yen sohlee bëëb ñi në. Don ay waayee reeri Paaga daaha. »

¹⁶ Taalibe ya koluu daaha suute ginin ; wa ñeefute ña bëëb ti ñee húmú wona' wa Yéésú rë nen. Daaha, wa waayute reeri Paaga.

¹⁷ Fíniin fín, Yéésú a taalibe yi sabboo a ana ya ayute faam fa.

¹⁸ Homuu wa reera ra, ñi won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ow di ñon na, bi na reer a so' ee, ay soo yaay. »

¹⁹ Wona ñúmëlté keeñni taalibe yi, wa na meelu Yéésú yínë-yínë wonu ri tih : « Mbaa ri so' neh ? »

²⁰ Di won wa tih : « Di ow di ñon fi sabboo a ana ya, bi na soop mbúurii a so' filiñ loona yínë.

²¹ Kaah biti so' mi Koy-bëe' mi wadtee húl ti di bíníyúu rí sun fi so' Téerëe nen ; ndaa mas bëe' nay soo yaaye ra ! Biti ri límíh koon daa gén ñii na. »

²² Wa homu ñama, Yéésú bëbpe mbúurú, símpé Koope, lecsa'te ri, yedte taalibe yi, won wa tih : « Bényí, mbúurii bee faan so'. »

²³ Filoon fi baaha, ñi bëbpe kaas bëëñ, símpé Koope, yedte taalibe yi, wa bëëb hanute na.

²⁴ Di antee waa won tih : « Yee ñif mi so', ñif ma pokalsa' Koope a bëewë rë. Wa ay keen ndah ow caak.

²⁵ Mee ron won kaaf ka ra ee : mii hanil bëëñ ñii yíin nay mii hane bëëñ has Nguur ki Koope ra. »

26 Filoon fi baaha wa haalute yeekaa yi kañaa ya. Wocuu wa ra, wa koluute na suu danj Ëliffë.

Woni Yéésú bití Peer ay taasa' yúhí
(Saame Maccëe 26.31-35 ; Lúkkë 22.31-34 ; Sanj 13.36-38)

27 Yéésú won taalibe yi tígí daaha tih : « Don béeb, don ay sélít ti di bíníyúu rí Téerëe bitih : “May hap nûrëhë húl, te harra béeb ay hasla’.”☆ »

28 Di ßaatte won tih : « Di wona' ri Téerëe daaha kaah. Te filoon fi hawí so' húl, may këllú búudé, mi këllëh rën Galile. »

29 Peer won dī tih : « Wuti ßëewí kayya béeb sélít rëe, mii naa non. »

30 Yéésú won dī tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : elgee woteh beh, fiisiin ki paan waal ana, fay taasa' bití fu yúh sē' níi hen waal éeyë. »

31 Peer ßaattee ham híin won tih : « Calalte so' bití mi hawu húl a do, ndaa mii mëssí taasa' bití mi yúh rë. » Wa fi taalibe yi kayya béeb ßal ñeyute una na wonu yaa yínë.

Danj Yéésú di Setsemani

(Saame Maccëe 26.36-46 ; Lúkkë 22.39-46)

32 Tíluu Yéésú a taalibe yi níi wa lahute tígë në wonuu Setsemani ra, dī won wa tih : « Hëmi deh, mi pay danj Koope. »

33 Na saañ dī ra, dī kúrëelëhté Peer, Saak a Sanj. Di dalte néekíñë', keeña dúmpé ces.

34 Di won wa tih : « Keeñ so' dúm dúmë níi mí mínléh ; hëmi deh, te don yeele ! »

☆ 14:27 14.27 Saame Sakari 13.7

³⁵ Di antee hécēh yutuud, yeddohte lihēhté feey, na ñaŋ bití mín hen raa, yíi misiga nay ríi kate wahtíi baaha ra wuloh rí,

³⁶ na won tih : « Baap†, ño fa mín béeb rē, éccíré gulii coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín ñíi man béeb, yee nay lahe ra ñanan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. »

³⁷ Kola' rí dah, ñi nimilte taalibe yi éeyē yē nē, ñeeffe wa na nee'u. Di won Peer tih : « Simoŋ, fu nee' nee'oo ? Fu mínéh yeel wuti yaha wahtu yínē kut a ?

³⁸ Yéelí ñon ñaŋ, toñeh ñon ay keene fíirí Seytaane. Ow na faha' paŋ yin wun, ndaa rí mitay ! »

³⁹ Di hécíilté na ñaŋ, ñeyaatte unna ñéeb ñē.

⁴⁰ Woca' rí ra, ñi nimilaatte taalibe yi na, ñeeffaate wa na nee'u, bi luk wa pēní fē doole. Wa lahuy yíi wonun wa rí.

⁴¹ Nimila' rí waali éeyē fē rē, ñi ñeeffaate wa na nee'lu, ñi won wa tih : « Ñon daa na nee'lu ñee ñon na hílsúu ē ? Dúmpé ! Wahtaa lahte. Élí ! So' mi Koy-ñēe' may yaayu mi tíkú ya' yi bakaaroh ya.

⁴² Kélíi yen saañ ! Élsíi, ñēe' yaay so' ra ee ac ña ee. »

Hami Yéesú

(Saame Maccēe 26.47-56 ; Lúkkē 22.47-53 ; Saŋ 18.3-12)

⁴³ Yéesú hom wona, Yudaas ow di taalibe yi sabboo a ana ya yíppée ac, ñéerē'té a dúukél

† 14:36 14.36 Bíníyú Abbaa, Baap. Abbaa : Daa rí : Baap di wonadi yēwúddē.

ow, yi kúrú jépíl a duud. Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyiis a baha ya gina daa wolu wa.

⁴⁴ Deef Yudaas fa nay rii yaaye ra, teeɓpe wa yee nay rii page ra níi wa yúhsë' rí rë. Di húmú won wa tih : « Bëe' nay mii fëené rë, dī baaha ; lah hëbí rí te ñon hof bití ñon yah rii kúɗ. »

⁴⁵ Laha' ri ra, dī júɓ sun fi Yéésú ciɗ won dī tih : « Bahaa ! » Di fëenté rí.

⁴⁶ Bëewë yípútée yejoh sun fi Yéésú, habute ri.

⁴⁷ Ow di bëewë húmú nè rë fúulté jépílí, paanɓke rí súrgíi seeyohi gaana, lenne nufa.

⁴⁸ Yéésú won bëewë tih : « Don ayuu yi ñeeha a jépíl a i duud hami so' man mi banndi nen ? »

⁴⁹ Mi húmú homa' filiɓ fon faraah mi yëeddée filiɓ Faam fi gaani Koope te ñon habuy so' ! Ndaa yii bee waɗti lahaa ñeeha, nda yee bíníyú Téerëe rë lah. »

⁵⁰ Tígí daaha, taalibe yi béeeɓ heguute, helute ri.

⁵¹ Lahte kúkëyí wahambaanii húmú ñeete tal Yéésú ɓal. Di húmú lamboh úuf. Ndaa bëewë na yuluu hami,

⁵² dī helte úufë ya' yi wa, hegohte a faan holon‡.

Tëekrí Yéésú këemí yëwúɗɗë

(Saame Maccëe 26.57-68 ; Lúkkë 22.54-55, 63-71 ; Saŋ 18.13-14, 19-24)

‡ **14:52 14.52** Ow caak habuu bití kúkëyí wahambaanii bah, daa Saŋ fa na wonuu Marka ra, Marka fa bíní Uni Neba ra. Di na ñeekúu Saŋ Marka ɓal.

⁵³ Bëewë kúrúté Yéésú faam seeyohi gaana, tígè tee'uu kélfë yí seeyoh ya, a baha yi yëwúddë a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë.

⁵⁴ Peer hompe filoon wulohte, ñeete tal Yéésú. Di haalte baylii faam seeyohi gaana, tookke a wohoh ya na yoonndoh.

⁵⁵ Kélfë yí seeyoh ya a bëy këemí gaani yëwúddë bëeb saamute yii yabun wa Yéésú ní mín tah dī hawu húl, ndaa wa oluy.

⁵⁶ Ow caak yabute ri iñi lahay, te wonna ñéerëey.

⁵⁷ Lahte bëewí míllúuté koloh, yabute ri yii lahay wonu tih :

⁵⁸ « Fun keluute dī wonte biti dī ay poo Faam fi gaani Koope bee ya' ow tabah ri ra, te filiḅ waal éeyë dī ay tabahaat kay, bi ya' ow ii naa leḅ. »

⁵⁹ Ndaa yii lenke yii baa sah, wonni wa ñéerëey.

⁶⁰ Tígí daaha, seeyohi gaana kolohte canke leelii bëewë meelte Yéésú won ri tih : « Fu lahay yii lofa fu di yee yabu ro bëewí yee ra a ? »

⁶¹ Ndaa Yéésú hente tid' héddëhté. Seeyohi gaana meelilte ri, won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra, Koy Koope fa na kañu bëewë rë ë ? »

⁶² Yéésú won tih : « Daa mi ! Te don ay ot so' mi Koy-bëe', mi took hëbís Koope fa mín bëeb rë, mi hom ya'i ñamaa fi, te don ay ot mi aye filiḅ nérre sun. »

⁶³ Seeyohi gaana dadte búubí tígí daaha, won tih : « Yen ay pagilee seede yih ? »

⁶⁴ Don keluute dee sola' ri Koope ra. Don wonu yi na ? » Bëewë bëeb wonu tih : « Di waḍti húlë húlë ! »

⁶⁵ Lahte bēewí na tuulu sun fi, pokute íllë, na maagu ri kít anutee rii won tih : « Fu yonente saa bal ? Wone bēe' lab do ra ! » Wohoh ya bal na namuu rii fúud mbey.

Taasa'i Peer yúhí Yéesú

(Saame Maccëe 26.69-75 ; Lúkkë 22.56-62 ; Sanj 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Wahtii baaha deef Peer húmú baylaa feey. Ow di belebba na légéyú faam seeyohi gaana ra ñeete daaha,

⁶⁷ otte ri na yoonndoh, dī yíidté rí nūi antee rii won tih : « Do fi bee bal, doni Yéesú fee ke bēy Nasaret bee daa na húmú ñéerúu. »

⁶⁸ Di taasa'te won tih : « Mi keleehe wonu, mi yéeh yee na faha' fu won ra. » Di antee koloh baylaa daaha, saañce ílí kēemín. [Tígí daaha, paan fiisohte.]

⁶⁹ Belaa olilte ri daaha, ñeyaatte una wonte fii bēewë húmú nē rē tih : « Bēyí bee non wa fi yaaha na ! »

⁷⁰ Peer taasiilte. Tíkēh yutuud, bēewë húmú hatni baaha ra wonu ri tih : « Lahte íl bal ! Fu non wa fi yaaha na ! Miteh taasa', ndah do bal, fu bēy Galile. »

⁷¹ Peer hampe yee ham dī ra rek, aňohte won tih : « Mi fel raa, yii kat so' dī baaha ! Mi yéeh bēe' na wonuu don so' ra ! »

⁷² Una na lús, paan na fiisoh waali ana fa, dī yíppée nérseh yee húmú won ri Yéesú rē biti fiisiin ki paan waal ana, dī ay taasa' biti dī yúh rí nūi hen waal éeyë. Di yíppé afi tígí daaha na looy.

15

Kúrí Yéésú fii Pilaat

(Saame Maccëe 27.1-2, 11-14 ; Lúkkë 23.1-5 ; Sanj 18.28-38)

¹ Yíilë' Koo baabin cúß, kélfë yí seeyoh ya tookute a baha yí yëwúddë béëß a yëeddëh yí kootii Mëyiis, bëy këemí gaani yëwúddë béëß daal tookute. Wa pokiruute Yéésú komute ri Pilaat.

² Pilaat meelte Yéésú won dī tih : « Daa fu buuri yëwúddë ë ? » Yéésú won dī tih : « Fu wonte ri, daa mi ! »

³ Kélfë yí seeyoh ya na yabu Yéésú yin caak daaha.

⁴ Pilaat meelilte ri won tih : « Fu mínéh lof a ? Fu keeleh iña na yabu ro bëewí yee ra béëß ë ? »

⁵ Ndaa Yéésú wonlilay yin ; yii baaha kúnté af Pilaat.

Tígí Yéésú húl

(Saame Maccëe 27.15-26 ; Lúkkë 23.13-25 ; Sanj 18.39 níi 19.16)

⁶ Lahaa Paak béëß, Pilaat dūhíd ow kasaa, bee fahuu bëy gina biti daa ri yedfdun ra.

⁷ Deef lahte bëyí hínú Barabaas téyúté kasaa a bëewí bani wa húmú haa'uute nguur ka níi ow húlté.

⁸ Tígí daaha, dúukël ow deefidte Pilaat faam, meelte ri yee baaha' ri pagidi wa ra.

⁹ Pilaat won wa tih : « Don fahuute biti mi yessid don buuri yëwúddë ë ? »

¹⁰ Di fi Pilaat yúhté biti nagajek kélfë yí seeyoh ya iñaanuu Yéésú iñaanoo daa tah wa kom dī ri.

¹¹ Tígí daaha, kélfë yí seeyoh ya sorute dúukéli bëewë nuf, nda wa mín won Pilaat biti dī yeddan Barabaas.

¹² Pilaat wonil bëewë tih : « Mantee bal, kon don fahuu biti mi hena bëe' në wonuu ron buuri yëwúddë rë dīh ? »

¹³ Wa béyruté unni wa sun na wonu tih : « Daaye ri kurwah ! »

¹⁴ Pilaat won wa tih : « A ri paŋ yii bosì bih ? » Ndaa wa baatuutee daaŋnjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ! »

¹⁵ Bi faha' Pilaat yii neba' bëewë, dī dúhrídté wë Barabaas kasaa, labirohte Yéésú laraw, antee wa rii yedda' wa daaye ri kurwah.

*Këekkéli soldaarra Yéésú
(Saame Maccëe 27.27-31 ; Saŋ 19.2-3)*

¹⁶ Soldaarra beyute Yéésú, kúruté rí baylaa filiḥ faam gëernëer, dëekuté soldaarri kayya filiḥ bëeb.

¹⁷ Wa tíkuté paltu luum sun fi, beyute ñap yugusute baane, bekute afa,

¹⁸ na anuu rii wodoh wonu tih : « Coleere buuri yëwúddë ! »

¹⁹ Tígí daaha, wa na labisuu ri kankaniit bëhëer af, na tuulsuu ri, na anuu yek fíyí, na sígímírú rí.

²⁰ Këekkélíyúu wë rí níi wocce ra, wa nísuté paltii luuma faana, bekaatute ri búubí, anutee rí dúhíd ëssín na suu daaji kurwah.

*Daayi Yéésú sun fi kurwaha
(Saame Maccëe 27.32-44 ; Lúkkë 23.26-43 ; Saŋ 19.17-27)*

21 Lahte bëyí hínú Simon, dī bëy Siren, daa ri boffi Iliksaan a Rufus. Di húmú kola' meey koon, ðani soldaarra tee'uute, wa enute ri kurwahi Yéésú.

22 Wa kúrúté Yéésú tígè nè wonuu Golgotaa ra (daa ri : kēen-af).

23 Wa yerute ri béeñí boolluu a míir, ndaa ri hanay.

24 Wa koluu daaha, daayute ri kurwaha. Filoon fi baaha, wa púlúfúté búuðbí, woruute wa hanndal ki wa.

25 Wahtaa daayu wa ri kurwaha ra tee'a' siñaakada.

26 Lahte bíníi tíkú af kurwaha, teeða'i yee tah Yéésú tíkú húl rē. Unna won yii beh : « Bëyí bee daa buuri yëwúððē. »

27 Wa daayaaluute banndi ana ðal kurwah hëbís Yéésú : bëyí yínëe paa'te ri ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu. [

28 Yee bíníyú Téerëe rē laha'te ðaaha, bitih : « *Di kídëelúuté bëewí bossa na.* »☆]

29 Bëewë nè ñeyu hatni baaha ra, na hégíyú affi wa na solu ri wonu tih : « Do fa won biti fay poo Faam fi gaani Koope, fu tabahaat dī filið waal éeyë rē,

30 namee sëmlë' afu, fu nuul kurwaha. »

31 Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis ðal na ñaawlu ri hanndal ki wa wonu tih : « Di sëmlë'té i ow kay, dī antee mínéh sëmlë' afi !

32 Buura Koo fal ri ra fa, buuri Israyel ra, nuulan kurwaha noo. Di nuul níi fun tík dī íl rëe, fun ay gém dīi na. » Bëewë daayu kurwah hëbísí rē, ñaawlute ri ðal.

☆ 15:28 15.28 Saame Isayii 53.12

Húli Yéesú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Lúkkë 23.44-49 ; Sanj 19.28-30)

³³ Laha' na' leelu af ra, gina béeb ñúussé túd níi mitte wahtu éeyë.

³⁴ Wahtii éeyë fë, Yéesú daasse fonj won tih : « Eloyi, Eloyi, lama sabaktani ? » Daa ri : « Koope, Koope, fu súugëh së' yi taan ? »☆

³⁵ Lahte i ow di bëewë húmú daaha ra, keluu wa unni yah, wa wonu tih : « Kélíi woni, dí ee dëek Éelí rë kan ! »

³⁶ Ow di waa na múkëtë beɓpe líil sooppe ri bineegar, pokke ri af baaj bëhëer, yulidte ri búk Yéesú na faha' hënndí, na won tih : « Yéddí yen olsoh, nda Éelí ay ac nuulid dí raa. »

³⁷ Tígí daaha, Yéesú daasse fonj, yedfohte lússé.

³⁸ Wahtii baaha, rídíi bídí Faam fi gaani Koope ɗap tígí selaa níi sela ra ɗadte dala'te sun níi feey, bísëlsë'té ana.

³⁹ Kélíi soldaara húmú caɗ fíi Yéesú rë, ola' ri dee húlë' rí rë, won tih : « Bëyí bee Koy Koope kaah ! »

⁴⁰ Lahte beleɓɓi húmú cëehúuté, na olsuu. Mari fi bëy Makdalaa húmú waa na, Salome, Mari yaafi Saak Yutuud a Soses.

⁴¹ Wa na húmú ñéerúu a Yéesú homa' ri Galile ra, na tooppituu ri. Beleɓ caak kay húmú në ɓal, yi húmú ñéerúu a Yéesú na ac ri Yerusalem ra.

Haji Yéesú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Lúkkë 23.50-56 ; Sanj 19.38-42)

☆ 15:34 15.34 Saame Kañaa ya 22.2

⁴² Yiin húl Yéésú rë teya' a bisi waaja, daa ri bisa kèllëh bisa na hílsúu yëwúddë rë, te na' sosse haat.

⁴³ Daa tah Suseef fi bëy Arimate fa húmú lahte tii kélfë yí yëwúddë në rë, te na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope ra bal, kola' daaha pokke fídí, payte Pilaat na, meelte ri búudé fí Yéésú.

⁴⁴ Ndaa kela' Pilaat húlí Yéésú rë, yaa gaawa'te ri. Di dëekrëhté kélfi soldaarra, meelte ri nda Yéésú maañcee húl rëe.

⁴⁵ Wona' ri kélfi soldaarra biti dī húlté kaah ra, Pilaat wonte Suseef biti dī mín beɓ búudé fë.

⁴⁶ Tígí daaha, Suseef payte lompe perkal, nuulidte búudé fë kurwaha, líiwë'té rí perkala, ɗappe ri kolom ki yotu loo la', antee pínínj la' gaan, kúnë'té nuɗa.

⁴⁷ Mari fi bëy Makdalaa a Mari yaafi Soses homute na olsuu tígë hacuu búudé fí Yéésú rë.

16

Kolohi Yéésú búudé

(Saame Maccëe 28.1-8 ; Lúkkë 24.1-12 ; Saɗ 20.1-10)

¹ Gétë' bisa na hílsúu yëwúddë rë, Mari fi bëy Makdalaa a Salome a Mari yaafi Saak lomute i yin heeñlaa, yugusii búudé fí Yéésú.

² Púlí na' baabi dímeesë cúɓ, wa koluute na suu tígë hacuu Yéésú rë.

³ Homuu wa waala ra, wa na meelantuu hanndal ki wa tih : « Daa nay yen pínínjiré la'a búk luuya ? »

⁴ Ndaa béyrúu wë affi wa ra, wa olute biti la'a húmú búk luuya ra, di gaana' ri béeb pínínúté hatin.

⁵ Wa haalute luuya, olute wahambaanii bekoh sabidoor naa' tookke ya' ñamaa ; wa yípútée tíit.

⁶ Ndaa bëe' won wa tih : « Ngënë tíití ! Mi yúhté biti don saamu Yéésú fí bëy Nasaret fa húmú daayu kurwaha ra. Di íníh deh, dí kèllúté búudé. Èlsíi tígé húmú fëndú rí rë.

⁷ Yípíi pay don won Peer a taalibe yi kayya biti dí kèlléhté rën Galile, don ay rii olee dín fë ti di húmú wona' ri ron nen. »

⁸ Belebba dúhúté luuya na suu a múkë, wa tíitú tíitë ní na saaku. Tíidë tíitú wë rë tahte wa wonuy ow yin waala.

Feeñiyoh yi Yéésú

(Saame Maccëe 28.9-10, 16-20 ; Lúkkë 24.13-49 ; Sanj 20.11-23 ; Tíledí apootarra 1.6-8)

[
⁹ Kola' Yéésú búudé baabi dímeesë rë, dí débpi feeñiyoh Mari fi bëy Makdalaa fa dí húmú líkíd dí yébítëh paana ra.

¹⁰ Mari payte bílídte bëewë në húmú ñéerúu a Yéésú rë yee lah ra, deef keeñni wa líssí líif, wa na looyu.

¹¹ Wona' wa Mari biti Yéésú ee pes dfa te ri otte ri ra, wa gémúy rí.

¹² Filoon fi baaha, Yéésú feeñiyoh te taalibe ana yi homu waal. Wa yúhsúuy rí wahtii baaha bi lofisooh ri.

¹³ Tíle' ní wa yúhsúuté rí rë, wa nimilute, bíllúté taalibe yi kayya baaha, ndaa wa gémúy wë bal.

¹⁴ Yéésú millë'tée feeñiyoh taalibe yi sabboo a yinë yë deef wa homu ñam ; dī na won affi wa dī yee lahuy wa ngém rë, a sùhí wë keeñ af bitī wa gémúy woni bëewë olu rī filoon fi bee kèllúu rī búudé rë.

¹⁵ Dī antee waa won tih : « Pëyí ñon waare bëy ëldúnë bëeëb Uni Neba.

¹⁶ Bëyí gém Uni Neba te dī bëtsú, dī ay múc ; bëyí gémëy nék, ay daanu.

¹⁷ Bëewë gémú rë ay tinnndúu ñeh : dī tii so' wa ay lík i yébítëh, wa won wonaɗ has,

¹⁸ wuti wa ham gon ya' yi wa mbée wa han sot raa sah, yin ii waa kat. Te wa tíkë' jéríɗ ya' tii so', jérdë ay wah. »

Nimili Yéésú sun-Koo

(Saame Lúkkë 24.50-53 ; Tílëdí apootarra 1.9-

11)

¹⁹ Wona' Yéésú-Yíkëe a wa nūi wocce ra, Koo bëyíɗté rī kúɗté rī hëbísí sun, dī hompe ya'i ñamaa fi.

²⁰ Taalibe ya sayuu daaha na waariyu Uni Neba ëldúnë bëeëb. Dī fi Yíkëe habra'te wa légéyí wë nūi yii won wa bëeëb ñéerë' kimtaan.]

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe